

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов й
інформаційно-комунікаційних технологій**

Кваліфікаційна робота магістра з методики навчання іноземної мови

на тему:

**«Методика формування у майбутніх учителів франкомовної лексичної
компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних
технологій»**

*Допущено до захисту
«___» _____ року*

студента групи МСОф02-20
факультету романської філології та
перекладу
освітньо-професійної програми
«Французька мова і друга
західноєвропейська мова, зарубіжна
література, методика навчання іноземних
мов і культур у закладах вищої освіти»
за спеціальністю 014 Середня освіта
Купчик Тетяни Володимирівни

*Завідувач кафедри педагогіки,
методики викладання іноземних
мов й інформаційно-
комунікаційних технологій
(найменування кафедри)*

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор Майер Наталія Василівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

_____
(підпис)

_____
(ПІБ)

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ... 9	9
1.1. Цілі та зміст формування у майбутніх учителів франкомовної лексичної компетентності.....	9
1.2. Психолого-педагогічні передумови формування франкомовної лексичної компетентності у студентів 2-го курсу.....	19
1.3. Дидактичний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій для формування франкомовної лексичної компетентності	27
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МОВИ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	40
2.1. Відбір та організація навчального матеріалу для формування франкомовної лексичної компетентності	40
2.2 Комплекс вправ для формування франкомовної лексичної компетентності у студентів другого курсу за темою «Географія та населення Франції й України»	45
2.3. Модель організації освітнього процесу з формування франкомовної лексичної компетентності у студентів другого курсу.....	61
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	64

3.1. Організація та проведення пробного навчання для формування франкомовної лексичної компетентності.....	64
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів пробного навчання	67
3.3. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з метою формування франкомовної лексичної компетентності.....	69
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
РЕЗЮМЕ.....	74
SUMMARY.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	85

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛК – лексична компетентність

ЛО – лексична одиниця

ІМ – іноземна мова

ІКК – іншомовна комунікативна компетентність

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ВСТУП

Процес глобалізації сприяє вивченню іноземних мов і культур, оскільки це встановлює міцні взаємозв'язки між країнами, що потребує від їх жителів високого рівня володіння іншомовною комунікативною компетентністю (ІКК) задля створення єдиного полікультурного середовища та ефективної інтеграції у нього всіх її членів. Цей процес позитивно впливає на швидкий розвиток сучасних технологій у різноманітних галузях людської діяльності, завдяки чому ми можемо прослідкувати стрімку інформатизацію освіти. Саме тому виникає потреба в реформуванні та оновленні методики викладання іноземних мов і культур, і кожен викладач, який ступає «у ногу з часом», повинен оволодіти комп'ютерними навичками та інформаційною грамотністю. Варто зазначити, що лексична компетентність (ЛК) вважається однією з ключових в оволодінні ІКК, зокрема франкомовної комунікативної компетентності. Ми вважаємо, що засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є досить оптимальними для формування франкомовної ЛК.

Потреба у інформаційній культурі постійно зростає, оскільки збільшується кількість того, що необхідно знати для покращення професійного та загальнокультурного рівня; зміст, методи та засоби навчання зазнають безперервних змін заради досягнення найбільшої ефективності, у зв'язку з чим, у педагогів формуються так звані «soft skills», як наприклад вміння швидко та гнучко змінювати стиль своєї професійної діяльності або вміння правильно та доцільно використовувати засоби ІКТ для того, щоб мотивувати студентів до навчальної діяльності.

Дослідники Фетісова А.О., Шапов О. М., Ятаєва Є. В., Фатуєва С. А. наголошують на важливості вдосконалення методики формування іншомовної ЛК. Значущість використання засобів ІКТ у навчанні іноземної мови (ІМ) підкреслюється у дослідженнях Майер Н. В., Сисоєва П. В., Титової С. В., Дженелін Кенінгем, Крістін Ойгардслія та інших. Проблема формування ЛК за допомогою ІКТ досліджувалась неодноразово

вітчизняними методистами. Так, О. О. Іванова займалась питанням індивідуалізації та інтеграції ІКТ в процес формування ЛК, І. С. Заярна дослідила окремі аспекти застосування ІКТ у вивченні ІМ. П. Г. Асоянц та О. О. Іванова виділили методичні переваги використання ІКТ у навчальному процесі, зокрема для формування ЛК, а Мястковська М. О., Кобилянська І.М. та Васаженко Н. О. проаналізували недоліки використання ІКТ у закладах вищої освіти. Особлива увага приділяється гейміфікації, що оптимізує процес навчальної діяльності (К.І. Бабич, Н.П. Волкова, Н.С. Кравець, М.Я. Мацьків, О.С. Пасічник, О. Б. Тарнопольський).

Після вивчення наукових публікацій доходимо висновку, що використання засобів ІКТ у навчанні ІМ має великий потенціал, який наразі розкритий неповністю, що зумовлює необхідність розробки методики формування у майбутніх учителів франкомовної ЛК з використанням ІКТ.

Об'єкт дослідження: є процес формування франкомовної лексичної компетентності у майбутніх учителів.

Предмет дослідження: методика формування у студентів другого курсу навчання франкомовної ЛК з використанням ІКТ.

Суб'єктами навчання є студенти 2-го курсу, котрі навчаються за спеціальністю 014.02 Середня освіта спеціалізації 014.023 Французька мова і література. На другому курсі студенти цієї спеціальності мають володіти французькою мовою на рівні А2-В1 [29].

Навчання відбувається у процесі вивчення дисципліни «Практика усного і писемного мовлення французької мови».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування й практична розробка методики формування франкомовної компетентності з використанням ІКТ і перевірка її ефективності у процесі пробного навчання.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати і визначити психологічні, методичні та лінгвістичні передумови формування ЛК студентів другого курсу;

2) дослідити дидактичний потенціал засобів ІКТ і здійснити їх відбір для формування франкомовної ЛК;

3) обґрунтувати і розробити комплекс вправ з використанням комп'ютерної лексичної гри для формування ЛК за темою «Географія та населення Франції й України»;

4) описати модель освітнього процесу для формування франкомовної ЛК;

5) перевірити ефективність розробленої методики під час пробного навчання;

6) сформулювати методичні рекомендації щодо формування ЛК студентів другого курсу з використанням ІКТ.

Для досягнення поставленої мети та завдань використано такі **методи дослідження**:

1) аналіз наукової літератури з методики викладання ІМ, педагогіки та психології;

2) наукове спостереження за перебігом освітнього процесу на практичних заняттях з французької мови на II курсі;

3) анкетування студентів;

4) пробне навчання з метою перевірки ефективності розробленої методики;

5) методи статистичної обробки для інтерпретації отриманих результатів під час пробного навчання.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні методики формування франкомовної ЛК студентів другого курсу з використанням ІКТ.

Практичне значення дослідження полягає у розробці комп'ютерної навчальної гри, комплексу вправ і завдань для підготовки до неї та електронних тестів для контролю сформованості франкомовної ЛК у студентів другого курсу.

Апробація результатів дослідження: Основні положення і результати дослідження оприлюднені на науково-практичній конференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови» (13–14 травня 2021 р.) та опубліковано тези доповіді на тему: «Інформаційно-комунікаційні технології для формування у майбутніх учителів французької мови франкомовної лексичної компетентності» [21].

Структура кваліфікаційної роботи відповідає її цілям та завданням і складається зі вступу, трьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 75 сторінок. Список використаних джерел налічує 70 позиції, із них 14 французькою мовою та 7 – англійською.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1.1. Цілі та зміст формування у майбутніх учителів франкомовної лексичної компетентності

Успішність майбутньої професійної діяльності фахівця зумовлена рівнем володіння ним певними компетентностями. Для майбутніх учителів французької мови наймовірно важливо оволодіти ІКК на досить високому рівні. Особливо це стосується франкомовної ЛК, що є суттєвим компонентом ІКК, без якого не можна уявити вивчення мови взагалі.

Дослідивши низку методичних джерел [23; 33; 40; 62], можемо стверджувати, що іншомовна ЛК – це невід’ємний компонент ІКК, який забезпечує здатність людини розуміти та доцільно використовувати слова, зв’язуючи їх у висловлювання під час усного та писемного мовлення. Основою іншомовної ЛК становлять лексичні знання, навички та загальна мовна і лексична усвідомленість [23, с. 215].

За ствердженням Сиземиної О. Є., ЛК має п’ять компонентів, що взаємодіють між собою. Окрім лексичних вмінь, навичок та знань, вона виділяє мовний та мовленнєвий досвід студента та його особисті якості, що безумовно впливають на рівень володіння іншомовною ЛК [32, с. 10].

Андрєєнко Т. М. вважає, що професійно-орієнтована іншомовна ЛК (а саме її сформованість, що становить одну із головних цілей у підготовці майбутніх фахівців у мовних закладах вищої освіти) складається з трьох блоків: лінгво-комунікативний (готовність індивіда до спілкування), лінгво-методичний (оволодіння ним різними навчальними стратегіями з метою удосконалення ЛК) та особистісний (формування позитивного ставлення до своєї майбутньої педагогічної діяльності) [4, с. 13].

Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, іншомовна ЛК включає в себе знання та здатність використовувати словниковий запас ІМ, що складається як з лексичних елементів, так і з граматичних [54, с. 87], серед яких можемо назвати *артикли* (un, des, les), *кількісні/вказівні/ особові займенники* (tous, beaucoup/ ce, cela/ je, tu, lui), *питальні слова та відносні займенники* (comment, quoi, que), *присвійні займенники* (mon, leur, le nôtre), *прийменники* (en, dans), *допоміжні слова* (être, avoir), *сполучники* (et, mais), *частки* [54, с. 88].

На думку Кр. Ленцлінгера (Chr. Laenzlinger), лексика має тісні взаємозв'язки з фонологією, морфологією, синтаксисом, семантикою та прагматикою. Іншими словами, кожна лексична одиниця (ЛО), що вводиться у процес оволодіння ЛК, несе за собою певну інформацію, а саме: звукову та графічну форму, певні словотворчі властивості, інформацію про зв'язки між членами речень, смислове значення та значення цієї ЛО в певному контексті [61, с. 153-155]. Це ж підтверджують і інші методисти, згадуючи окрім цього ще семантичні зв'язки ЛО з іншими словами ІМ, що передбачає знання антонімів, синонімів, гіпонімів та значень стійких словосполучень тощо [62, с. 208]. Із вище зазначеного, морфологія та синтаксис є підсистемами граматики, а отже і невід'ємною частиною ЛК. Саме тому рекомендується вводити нову ЛО, ознайомлюючи з її граматичними особливостями, та подавати її у реченні, у контексті. Однак, інколи певні часові форми неправильних дієслів можуть подаватися як окрема ЛО до того, як студенти вивчать певну граматичну структуру [62, с. 116-117]. Наприклад, на початковому етапі студент може вивчити словосполучення «Je voudrais...», розуміючи його значення, а не часову форму, котру вони будуть вивчали лише на другому курсі.

Іншомовна ЛК характеризується широтою та глибиною засвоєння лексичних знань. Зазвичай, говорячи про широту лексичних знань, ми маємо на увазі саме кількість вивчених ЛО, (а не їх якість) що досягається шляхом систематичного введення лексики у навчальний процес. Глибина ж

лексичних знань – це якість засвоєння ЛО, інакше кажучи, це вивчення не тільки слова та його перекладу, а й інформації, що воно за собою несе (згадані вище графічна та звукова форми, синтаксичні та семантичні зв'язки тощо) [62, с. 209].

Лексична усвідомленість є запорукою адекватного використання мовних ресурсів та є однією з ключових компонентів мови, що сприяють успішному оволодінню ІКК. Науковці тлумачать лексичну усвідомленість як здатність студента до саморефлексії щодо процесів формування власної ЛК, самоаналізу власного мовлення, висновків, можливості самостійно створювати систему персональних лексичних знань, реєструючи, розпізнаючи та вживаючи ЛО різних рівнів [23, с. 217].

Якщо розглянути Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, можна побачити що складає лексичний діапазон різних рівнів володіння мовою, а саме [55, с. 138]:

Таблиця 1.1

Ілюстративна шкала лексичного діапазону

Лексичний діапазон	
C2	Володіння широким лексичним репертуаром, включаючи ідіоматичні вирази та фрази широкого вжитку, на рівні розуміння семантичних конотацій.
C1	Володіння широким лексичним репертуаром, що дозволяє легко долати важкі місця за допомогою перифразування; малопомітні пошуки виразів та стратегій уникнення; добре володіння розмовними та ідіоматичними виразами. Можливий вибір між кількома ЛО практично в будь-якій ситуації, використовуючи одні й ті ж синоніми для незнайомих слів. Розуміння і доцільне використання технічного словникового запасу та конкретних ідіом в межах своєї спеціальності.

Продовження табл. 1.1

В2	<p>Розуміння а використання загальних технічних термінів в межах своєї спеціальності під час дискусії з іншими спеціалістами.</p> <p>Володіння значним словниковим запасом, що стосується певної сфери діяльності, а також загальних тем; вміння по-різному формулювати свої думки аби уникнути повторень; лексичні прогалини можуть спричинити вагання та перифразування.</p> <p>Систематичне використання великої кількості слів, адекватних певному контексту.</p> <p>Розуміння та використання більшої частини словникового запасу, що стосується своєї спеціалізації, але можливі труднощі в розумінні термінології спеціальності, відмінної від власної.</p>
В1	<p>Володіння значним словниковим запасом, пов'язаним із знайомими темами та повсякденними ситуаціями.</p> <p>Володіння словниковим запасом достатнім аби самовиражатися за допомогою перифразування на різні теми, що стосуються персонального життя: хобі, сім'я, робота, подорожі, новини.</p>
А2	<p>Володіння достатнім словниковим запасом для здійснення повсякденних операцій у знайомих ситуаціях.</p> <p>Володіння достатнім словниковим запасом для задоволення основних комунікативних потреб.</p> <p>Володіння достатнім словниковим запасом для задоволення першочергових потреб.</p>
А1	<p>Володіння окремими словами та фразами, що стосуються конкретних ситуацій.</p>

Ядром іншомовної ЛК є ЛО. Варто зазначити, що терміни «лексична одиниця» та «слово» не є абсолютно тотожними. Перший термін охоплює ширше значення та включає в себе не тільки слова, а й сталі словосполучення та навіть цілі речення [23, с. 216]. А оволодіння ЛК передбачає не вивчення лексики, що є досить широким лінгвістичним явищем та включає в себе

словниковий запас, лексеми та ЛО, а саме накопичення ЛО в персональному словниковому запасі індивіда – вокабулярі [62, с. 206].

Згідно з О. М. Солововой, для адекватного володіння словниковим запасом, окрім форми та значення слова, потрібно знати і його вживання, його конотацію, керування в реченні [34, с. 81]. Наприклад, такі французькі слова, як «la bagnole», «la voiture», «le véhicule», можуть перекладатися на українську мову однаково – «автомобіль», але варто зазначити, що всі вони мають різну конотацію. Так, слово «la bagnole» використовується в розмовній мові, має негативний відтінок та позначає «стару машину», «колимагу». Слово ж «la voiture» – нейтральне, а «le véhicule» вживають у значенні будь-якого транспортного засобу, що значно виходить за рамки перекладеного на українську мову слова «автомобіль». Щодо керування слова у реченні найпершим приходить приклад зі словом «parler», коли використання певного прийменника може змінити сенс речення: «Je parle de Marie» та «Je parle à Marie» на перший погляд не дуже відрізняються, тільки в першому випадку речення перекладатиметься «Я говорю про Марію», а в другому – «Я розмовляю з Марією».

Протягом навчання у студента формується реальний словниковий запас, що складається з активного (для продукування своїх думок) та пасивного (для рецепції мовлення без здатності продукувати) слівників, та є підґрунтям для потенційного словника, що включає в себе незнайомі ЛО, про значення яких студент може здогадатись сам [23, с. 223].

Аль-Кахтані М. виділяє рецептивний словниковий запас (студент впізнає та розуміє ЛО, але не може використати її у самостійному говорінні чи письмі) та продуктивний (студент розуміє ЛО, вміє їх коректно вимовляти та писати для висловлення своїх думок) [51, с. 25].

О. Б. Тарнопольський пропонує іншу класифікацію лексичних мінімумів. Вони поділяться на:

1) *первинний базовий словниковий мінімум*, в який включено такі ЛО, без яких здійснення мовленнєвої діяльності є неможливим у межах

певної тематики; іншими словами – це ключові поняття до кожної теми (наприклад, вивчаючи тему «l'environnement», не можна обійтися без таких слів, як «recyclage», «énergie renouvelable» та «écologie »);

2) *вторинний базовий словниковий мінімум*, що складається зі слів, сталих словосполучень та фразеологізмів, які не відіграють першочергової ролі під час іншомовної комунікації, але роблять її більш розгорнутою та деталізованою;

3) *факультативний словниковий мінімум*, утворений на основі мимовільно засвоєних ЛО здебільшого через екстенсивне та позааудиторне читання, причому студенти частіше самі обирають, що їм було б цікаво прочитати, формуючи стійку внутрішню мотивацію до цієї діяльності, завдяки якій з легкістю збагачується факультативний словник кожного окремого студента, адже у такому випадку факультативні словники будуть у кожного різні;

4) *потенційний словниковий мінімум для читання*, що налічує ЛО, значення яких студент може розшифрувати за допомогою контексту, знання кореня похідного слова та значення словотворчих елементів або зіставлення з іншим схожим словом у рідній мові або іншій ІМ, що вивчається [37, с. 235-238].

Існують погляди, що розширення словникового запасу за рахунок значної кількості нових ЛО не є ефективним. Зазубрювання цілих списків слів, ізольовано від контексту, без пояснень особливостей вживання, пригнічує мотивацію студента до їх вивчення та призводить до курйозів, коли студент може використати ЛО, яка не підходить для конкретної ситуації (наприклад, вживання розмовного слова в офіційному листі тощо). Натомість рекомендується, окрім вивчення нових ЛО, поглиблювати значення та взаємозв'язки вже відомих ЛО [63, с. 62-63].

Варто зазначити, що розрізняють репродуктивні (експресивні) лексичні навички та рецептивні лексичні навички – йдеться про сприйняття ЛО на слух та їх розуміння. Останні базуються на активному чи пасивному

словниковому мінімумі, формуючи відповідно рецептивно-активні та рецептивно-пасивні лексичні навички [46, с. 120].

Будь-який вид мовленнєвої діяльності насамперед базується на мовленнєвих лексичних навичках: в аудіюванні, читанні, письмі та говорінні [33, с. 16].

У Робочій програмі навчальної дисципліни «Практика усного і писемного мовлення французької мови» [30], розробленій для студентів другого курсу Київського національного лінгвістичного університету, зазначено, що студенти мають оволодіти мовними компетентностями (фонетичною, граматичною та лексичною) на рівні А2-В1. Зокрема, студенти мають володіти базовим лексичним мінімумом за темами, що вивчаються на другому курсі, а саме: «Географія та населення Франції й України», «Політичний устрій Франції та України» «У пошуках роботи» – у першому змістовому модулі та «Дозвілля, подорожі», «Медицина» та «Подорожі» – у другому змістовому модулі. Не менш важливо володіти і теоретичними основами використання рідної та французької мов, включаючи фонетичні, лексичні, морфологічні, граматичні, синтаксичні та стилістичні аспекти мови та мовлення.

Отже, змістом навчання франкомовної ЛК у студентів другого курсу є формування всіх її складників, а саме лексичних знань, вмінь та усвідомленості у межах тем, що передбачені програмою.

Соловова О. М. виділяє три компонента змісту навчання іншомовної ЛК:

1) лінгвістичний компонент, що передбачає адекватний відбір лексичного матеріалу для певної цільової аудиторії (для дітей-початківців та дорослих-початківців він буде різним);

2) методологічний компонент, що включає в себе інформацію щодо користування та ведення персональних словників (рекомендується замінити колонку з транскрипцією на колонку з синонімами/антонімами тощо);

3) психологічний компонент пов'язаний з проблемою лексичних навичок – здібності миттєво викликати певну ЛО згідно з життєвою ситуацією [34, с. 82-85].

Смоліна С. В. стверджує, що існує чотири підходи до вивчення нової ЛО: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, інтенсивний. Якщо розглянути більш детально кожен із цих підходів, то можна виявити наступне: в інтуїтивному підході про значення ЛО студент дізнається не опираючись на рідну мову, а в ситуації, близькій до природної; свідомо-зіставний базується на зіставленні ЛО з рідною мовою, використовуючи переклад та некомунікативні вправи; функціональний підхід має в основі розкриття функцій та значень через контекст, використовуючи для цього умовно-комунікативні вправи, не забуваючи і про комунікативні; інтенсивний підхід характеризується багаторазовим пред'явленням великої кількості ЛО в полілозі, використовуючи під час тренувань рольові ігри [33, с. 19].

Збагачення словникового запасу студента може відбуватися двома шляхами: прямим, коли використовуються вправи безпосередньо для вивчення лексичного матеріалу, та непрямим – через низку вправ для читання чи аудіювання, коли студент непомітно для самого себе у процесі навчальної діяльності вивчає нові ЛО. Цьому сприяє і вміння студента прогнозувати значення нових незнайомих слів за допомогою компенсаторних стратегій [3, с. 134].

Сформованість професійно-орієнтованої ЛК у майбутніх учителів французької мови характеризується відповідністю певних критеріїв, а саме:

1) когнітивно-діяльнісний, що передбачає наявність широких та глибоких лексичних знань, вміння користуватись професійним термінологічним апаратом тощо;

2) аналітико-дидактичний, що відображає тісну педагогічну взаємодію викладача та студентів, готовність використовувати сформовану ЛК у своїй педагогічній діяльності та прогнозувати результати своїх рішень і робити самоаналіз;

3) мотиваційно-аксіологічний, що представляє стійке позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, потреба до перманентного самовдосконалення, готовність долати професійні труднощі [4, с. 15].

С. В. Смоліна ж вважає, що найважливішим критерієм сформованості ЛК залишається правильність розуміння тексту в рецептивних видах мовленнєвої діяльності та правильність вживання ЛО в продуктивних мовленнєвих видах діяльності [33, с. 23].

На думку Турової О. В., рівень сформованості ЛК напряму залежить від оволодіння лексичними навичками студентом, а саме: свідомо імітувати звуковий образ ЛО, автоматично підбирати доцільні слова у ситуації мовлення, здатність перефразувати одну й ту ж думку у різний спосіб, здогадуватись про значення слова за контекстом, володіння компенсаторними стратегіями, займатись лексичною самокорекцією [40, с. 108].

Успішному формуванню ЛК перешкоджає низка труднощів, серед яких: відмінність написання слова від його звучання; запам'ятовування довгих слів вимагає більше зусиль, ніж запам'ятовування коротких; абстрактні слова важче вивчити, ніж ті, що позначають конкретні явища; полісемія слова; службові слова, що переважно не збігаються з такими ж у рідній мові, через що відбувається явище інтерференції; сталі словосполучення, у яких їх компоненти не відповідають прямому значенню слова; схожі за значенням слова, котрі не є взаємозамінними та використовуються у конкретних випадках; вивчення ЛО поза контекстом; сполучуваність слів (якщо воно не відповідає такій же моделі в рідній мові, з'являються труднощі) [37, с. 232-233].

Але окрім труднощів, зумовлених ІМ, що вивчається, існують ті, що залежать від індивідуальних особливостей студента (від індивідуальних когнітивних процесів) та ті, що залежать від умов навчання: відсутність лексичних мінімумів та чітких цілей щодо ЛК у робочих програмах з ІМ, погано проведені фрагменти практичних занять тощо [23, с. 217-218].

Богін Г. І. зазначає, що труднощі можуть виникати у трьох випадках:

- 1) у структурному плані – використання різних мовних засобів для вираження одного й того ж значення у рідній та французькій мовах

(«participer» – одне дієслово, яке перекладається як «дієслово + іменник» = брати участь);

2) у семантичному плані – розбіжність словесних значень («apprendre par cœur» – вивчати напам'ять, хоча «cœur» має значення «серце», але аж ніяк не «пам'ять»);

3) і в структурному, і в семантичному планах (вираз «mettre en service» значить аж ніяк не «ставити/приносити до сервісу», як це може знатися на перший погляд, але «приводити в дію») [7, с. 122].

Переверзєва Я. О. конкретизує труднощі формування ЛК саме щодо вивчення французької мови. Вона запевняє, що вони спричинені: широкою полісемією французької ЛО, у зв'язку з чим обсяг значення ЛО значно ширший, а отже і сполучуваність із іншими словами; саме від контексту залежить значення французької ЛО; велика кількість односкладових слів, що засвоюються гірше, ніж багатоскладові; часте використання скорочень та запозичених слів; закономірності слововживання [27, с. 321].

Отже, ЛК – це здатність особистості адекватно використовувати ЛО у мовленнєвому потоці для формування власних висловлювань. ЛК тісно пов'язана з іншими важливими складниками ІКК, та складається не тільки з лексичних, але й з граматичних елементів. Студентам пропонується для вивчення велика кількість ЛО, які у свою чергу формуються в певні словникові мінімуми (активний, пасивний) або ж складають потенційний словник. Володіння лексичними знаннями, усвідомленістю, рецептивними та репродуктивними лексичними навичками є гарантією успішного формування франкомовної ЛК. Але ефективність навчального процесу все ще залежить від обраного підходу вивчення ЛО, які не нівелюють всі труднощі в процесі оволодіння ЛК, які повинен враховувати викладач аби їх попередити. Труднощі залежать від як самого студента, так і від викладача і, насамперед, від специфіки певної мови. Загалом, основним показником сформованості ЛК є правильність вживання та розуміння ЛО у різних мовленнєвих видах діяльності.

1.2. Психолого-педагогічні передумови формування франкомовної лексичної компетентності у студентів 2-го курсу

Оскільки в основі оволодіння іншомовною ЛК лежать певні когнітивні процеси, розуміння психолого-педагогічних передумов її формування є надзвичайно важливим для ведення успішної навчальної діяльності. На думку Борщовецької В. Д. саме поєднання когнітивного, особистісно-діяльнісного та комунікативного підходів забезпечить ефективне здобуття певного рівня володіння ЛК. Зокрема, когнітивний підхід заснований на розумових процесах та діях, що спрямовані на розуміння та використання лексичних елементів у мовленні [8].

У процесі формування франкомовної ЛК особливу роль відіграють такі когнітивні процеси: мислення, увага, пам'ять, уява, сприйняття, усвідомлення, а також внутрішня та зовнішня мотивації. [25, с. 41-42].

Серед усіх названих вище когнітивних процесів саме пам'ять має першочергове значення у формуванні франкомовної ЛК та є об'єктом численних досліджень. Адже від неї залежить швидкість та якість засвоєння та забування ЛО, що є особливістю індивідуальної пам'яті кожної людини. Варто зазначити, що для поліпшення процесу запам'ятовування рекомендується варіювання способів семантизації нових ЛО та їх кількість [31, с. 122-123]. Залежно від того, як відбувається процес запам'ятовування, пам'ять поділяється на довільну (використання механічного заучування ЛО з метою її цілеспрямованого вивчення) та мимовільну (без постановки попередньої мети запам'ятовуємо та відтворюємо) [16, с. 302]. На думку Фетісової А. О., ефективність формування ЛК у майбутніх педагогів можна підвищити, якщо використати механізми мимовільної пам'яті, що забезпечить значну економію фізичних та ментальних зусиль та часу [42, с. 13].

Пирогова Н. Г. наголошує, що мимовільне запам'ятовування лексичного матеріалу відбувається під час аудіювання та читання, що забезпечує цілу низку переваг:

- оволодіння лексикою відбувається одночасно з розвитком рецептивних мовленнєвих видів діяльності;
- всі ЛО подаються у контексті;
- оволодіння не тільки словами, а й словосполученнями, які інколи важко механічно завчити [28, с. 231].

Варто зазначити, що існує короткочасна, довготривала і оперативна пам'ять. Для формування франкомовної ЛК важливими є насамперед короткотривала і довготривала пам'ять, оскільки оперативна характеризується тим, що інформація тримається в пам'яті дуже мало часу, можливо навіть кілька секунд, а коли вона стає непотрібною – забувається. Шамов О. М. стверджує, що під час вивчення нової ЛО, вона потрапляє спершу в короткочасну пам'ять, де відбувається промовляння, розшифрування, використання певної стратегії запам'ятовування. Утримуючи ЛО у короткочасній пам'яті, треба звернути увагу на те, що механічне повторення може призвести до забуття певної інформації, тоді як після включення ЛО в асоціативні зв'язки, вона переходить у довготривалу пам'ять [45, с. 102-103].

Для покращення процесу запам'ятовування студентіві потрібно виступати не в якості «пасивного реципієнта», а *активного* учасника навчального процесу. У зв'язку з цим французькими дослідниками пропонується три основних види ігрових вправ: вправи на *асоціацію*, що мають встановити тісний зв'язок з іншими словами (за схожістю у формі/значенні, відношення до одного й того ж лексичного поля тощо); вправи на *конструювання*, що передбачають в ігровій формі «будувати» нові слова за допомогою засобів словотворення та спостереження, як афікси впливають на значення слова; вправи на *класифікацію*, мають на меті роботу над частинами слова для виділення значення кожної з них [59, с. 11-12]. Фетісова А. О. стверджує, що після будь-яких вправ на запам'ятовування чи повторення необхідно використовувати ЛО у самостійному мовленні,

оскільки формування та висловлення своєї думки забезпечує найміцніше закріплення ЛО у довготривалій пам'яті [43, с. 161].

Сприймання нової ЛК має значний вплив на якість її запам'ятовування. Для найкращого результату слово повинне бути почуте, побачене та записане, іншими словами необхідно застосовувати всі можливі для цього органи чуттів, що відповідають таким видам пам'яті, як слухова, зорова та кінетична [48, с. 147]. Запам'ятовуванню ЛО сприяють яскраві асоціації та візуалізації, групування за певною ознакою, ефект «персоналізації» – співвіднесення ЛО з індивідуальним досвідом, метод «списаної ручки», асоціація нової ЛО з пальцями руки тощо [40, с. 108].

Не меншу роль у формуванні франкомовної ЛК відіграє мислення. Репродуктивне мислення є дещо шаблонним, тоді як творче передбачає активне вирішення комунікативних завдань [48, с. 147]. Взаємодія цих типів мислення призводить до засвоєння іншого способу мислення, без якого неможливе оволодіння ІКК. Яскравим прикладом цьому є вираз «друга година ночі», що перекладається французькою як «deux heures du matin». Таким чином, певна частина виразу залишилась ідентичною, а інша передалась протилежними поняттями: ранок у французів починається від 12-ї години, а в українській мові тоді, коли світає [22, с. 17].

Увага є також невід'ємним компонентом у формуванні франкомовної ЛК, оскільки без неї неможливо зосередитись на певній інформації, а отже і запам'ятати її. Згідно з С. Д. Максименком, увага поділяється на мимовільну (не потребує зусиль для зосередження на якомусь явищі) довільну (свідоме зосередження на явищі), та післядовільну (вторинна мимовільна увага) [16, с. 316]. Успішність формування ЛК залежить від виду уваги. Вважається, що післядовільна увага є найбільш оптимальною для оволодіння франкомовною ЛК, тому що саме вона знижує рівень вольового напруження, залишаючи контроль на рівні довільної уваги, а навчальний процес стає більш ефективним, внаслідок збільшення інтересу до нього [16, с. 318].

Найчастіше увага спрямована на розуміння змісту мовленнєвого повідомлення, а отже насамперед на значення ужитих ЛО. Але якщо лексичний матеріал складний, звертається увага і на інші аспекти мови – граматичні, фонетичні елементи [45, с. 93].

Лозова О. М. зауважує, що практичне використання мови у повсякденному житті призводить до вироблення чуття мови, а разом із ним і чуття лексичної бази, що дозволяє, відчувати та оцінювати запас слів, котрі індивід може використати у певній ситуації спілкування. Це виражається у готовності до мовленнєвої діяльності з розумінням, що мовцю вистачить ЛО, які він уже знає, для оформлення своїх думок [22, с. 29-30].

Сиземіна О. Є. стверджує, що окрім когнітивних процесів, для високого рівня оволодіння ЛК у студента повинна сформуватись мотиваційна база, яка визначає готовність індивіда до навчальної діяльності, що активізує когнітивні процеси: сприймання, мислення, увагу, пам'ять [32, с. 10].

Вступаючи до закладу вищої освіти, студент керується таким компонентом мотиваційної бази, як професійна мотивація. Але без інших складників цієї бази навчальний процес не буде ефективним. Серед них можна назвати комунікативну мотивацію, пізнавальну, інструментальну і лінгвопізнавальну. Єдність цих елементів надає потужне мотиваційне підґрунтя для успішного формування франкомовної ЛК [32, с. 11].

Розрізняють внутрішню та зовнішню мотивації, які ще називають інтегрованою та інструментальною. Перша пов'язана з вивченням мови саме для персонального розвитку та культурного збагачення, на що впливають власні бажання студента (бажання подорожувати, заводити друзів по всьому світу тощо), тоді як друга, зовнішня, зумовлена потребами особистості, наприклад, для майбутньої кар'єри, отримання певного статусу або ж здобуття певного рівня освіти. Варто відмітити, що наявність першого виду мотивації дає більше шансів на те, що студент не покине свою навчальну діяльність і опанує ІКК на досить високому рівні. Взаємодія ж мотивації з навчальним процесом є інтерактивною, тобто взаємозалежною: мотивація

забезпечує стійкий інтерес до навчання, а успіхи у навчанні підвищують мотивацію; низька мотивація породжує лінь та невдачі у навчанні, а саме вони понижують рівень мотивації. Для збудження мотивації студента викладачеві необхідно створити для нього ситуацію успіху, пропонуючи цікаві завдання – матеріал повинен відповідати віку, інтересам та рівню володіння мовою студентів [63, с. 3-5].

Окрім вищезазначених чинників, значний вплив на мотивацію має навколишнє середовище. Своїм оздобленням (картинами, таблицями, культурними/історичними об'єктами) навчальна аудиторія повинна підігрівати інтерес, а отже і підвищувати мотивацію студентів до навчальної діяльності. Значною частиною його оточення є й інші учасники навчального процесу, перш за все – це викладач, який своїми діями покликаний встановити атмосферу довіри, взаєморозуміння та взаємообміну особистими цінностями [64, с. 99]. Якщо академічна група утворює колектив, встановлює дружні та ділові відносини між її членами, у такому випадку психологічний мовленнєвий бар'єр практично зникає [31, с. 125].

Семенчук Ю. О. запевняє, що для формування ЛК необхідно використовувати автентичні тексти для аудіювання та читання та створювати комунікативні задачі, надаючи кожному учаснику певну роль. Це створює природну мотивацію студента, що на відміну від штучної, виводить рівень володіння ІКК вище навчального, знімається психологічний дискомфорт. Немало важлива і робота в міні-групах чи парах, оскільки збільшується результативність мовленнєвої діяльності, що мотивує студентів бути не гірше за іншого – вся ця діяльність пронизана постійним багаторазовим використанням виучуваних ЛО [31, с. 124].

Варто враховувати вікові особливості студентів у процесі формування ЛК. Студентство – це тимчасове об'єднання людей віком 18-25 років, що має на меті здобути спеціальну професійну освіту. У порівнянні з іншими категоріями населення студентство відзначається високим рівнем мотивації (зокрема професійно-спрямованої), активною соціальною позицією, спільною

навчальною діяльністю, інтелектуальною та соціальною зрілістю, споживанням культури. Студентський вік – це вік пізньої юності, що характеризується переходом особистості до самостійного життя, набуттям стійкої громадянської позиції, формуванням світогляду, ціннісних орієнтацій тощо [15, с. 30-31].

У період пізньої юності спостерігається підвищена чутливість усіх рецепторів (зорових, слухових, тактильних), що забезпечує оптимальне сприймання мовної інформації, встановлення асоціативних зв'язків. Розвиток уваги у цей період можна описати злетами та падіннями: у 18-21 рік переважає об'єм та стійкість уваги, натомість рівень концентрації та перемикання почергово знижується або ж підвищується. Мислення ж характеризується комплексністю розумових дій, що забезпечують розвиток різних його видів (вербально-логічне, образне, практичне). У віці 18-ти років домінує операційна пам'ять, що згодом поступається короткочасній і довготривалій, що дозволяє зберігати навчальну інформацію в образній пам'яті [14, с. 144-145].

Науковці рекомендують дотримуватися низки принципів, які необхідно враховувати у процесі формування іншомовної ЛК.

Процес вилучення ЛО з пам'яті, його швидкість та доречність визначається, на думку Сиземіна О. Є. такими принципами роботи над новими ЛО: навчальний процес повинен бути комунікативно направленим; вся навчальна діяльність повинна бути свідомою; концентрована подача лексичної інформації; всі види мовленнєвої діяльності – взаємопов'язані; ЛО утворюють систему; ЛО можуть відрізнятися одна від одної за стильовими характеристиками, маючи при цьому одне значення; системна організація внутрішнього лексикону (лексичних знань та когнітивного досвіду особистості); ЛО вивчаються з опертям на соціокультурні знання; навчально-методичні задачі вирішуються комплексно; педагогічна професіоналізація; оволодіння ЛК повинно бути креативним, творчим [32, с. 14].

Борщовецька В. Д. пропонує такі принципи формування іншомовної ЛК: раціональне обмеження словникового мінімуму – необхідно запасатись

такими ЛО, що дозволять вільно спілкуватись на певну тему, але знати абсолютно кожне слово, що відноситься до певної тематики – неможливо; спрямоване пред'явлення лексики; урахування мовних властивостей ЛО – як ми вже виявили у минулому підрозділі, кожна ЛО має в собі певну інформацію (семантичну, конотативну, граматичну тощо), на яку потрібно зважати будучи учасником процесу спілкування; урахування дидактико-психологічних особливостей; комплексне вирішення навчальних задач; опора на лексичні правила та спосіб словотвору; єдність формування ЛК та мовленнєвої діяльності [8].

Важливими у формуванні іншомовної ЛК Фетісова А. О. вважає урахування принципів роботи з лексичним матеріалом: *нерозривний зв'язок аудиторної та позааудиторної роботи з використанням широкого спектру лексичної інформації* дозволяє зменшити психічне навантаження на початковому етапі навчання, оскільки студентам не потрібно заучувати всю інформацію вдома самим; *професіоналізація навчання ЛК* – студенти мовних університетів – це майбутні вчителі або викладачі, і їх потрібно навчати різним технікам та прийомам роботи з ЛО, створюючи методичну та педагогічну базу знань; *використання ІКТ* дозволяє ефективно формувати франкомовну ЛК через фактор мимовільності засвоєння лексики, розвитку творчих здібностей, підвищення мотивації, створення природних комунікативних ситуацій [42, с. 14].

Отже, успішність формування франкомовної ЛК у студентів 2-го курсу залежить передусім від особливостей рівня розвитку когнітивних процесів у конкретної вікової категорії населення. Найефективніше оволодіння ЛО відбувається за допомогою активних дій студента, які проводяться в ігровій формі або використовуючи автентичні матеріали, через що створюється природня комунікативна ситуація і підвищується рівень природної мотивації. Єдність складників мотиваційної бази, зокрема професійна орієнтованість студента, є гарантом ефективного оволодіння франкомовною ЛК. Фактор мимовільного запам'ятовування відіграє не останню роль у формуванні ЛК,

так само як і післядовільна увага гарантує свідому зосередженість на певному лексичному матеріалі. Не менш важливим є процес сприймання ЛО – чим більше органів чуття застосовано – тим краще запам'ятується нова інформація. І, нарешті, для підвищення результативності навчання повинно відповідати певним принципам роботи з лексичним матеріалом. Методична розробка, представлена у наступному розділі, буде спиратися на такі принципи як: використання ІКТ; нерозривний зв'язок аудиторної та позааудиторної роботи; раціональне обмеження словникового мінімуму; концентрована подача ЛО; свідомий та комунікативно направлений характер навчального процесу.

1.3. Дидактичний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій для формування франкомовної лексичної компетентності

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність найновітніших технологій, що використовують для комунікації (синхронної чи асинхронної), обміну інформацією, її оброблення, модифікації, користуючись каналами звуку, нерухомими чи анімованими зображеннями та текстом [53, с. 100].

Заярна І. С. визначає ІКТ як збірне поняття, в яке включаються всі пристрої, що здатні працювати з цифровою інформацією [17]. Водночас, Шалацька Г. М. зазначає, що наявність комп'ютерної техніки в аудиторії не забезпечує успішність студентів, якщо вони діють самостійно – викладачеві необхідно створювати чіткі інструкції щодо використання засобів ІКТ, а отже і самому володіти цифровою компетентністю [44, с. 83], до якої входить, згідно з «Рамкою цифрової компетентності для громадян»: інформаційна грамотність, інформаційне спілкування та співпраця, створення цифрового контенту, цифрова безпека та вирішення проблем [58, с. 11].

Варто зазначити, що засоби ІКТ досить позитивно впливають на розвиток системи освіти: спостерігається підвищена мотивація до засвоєння навчальної інформації, розвиток творчого потенціалу студента або учня, індивідуалізація навчання, сприяння самоосвіті, самоорганізації та самоконтролю [47, с. 385].

Водночас, впроваджуючи такі засоби у процес навчання ІМ, слід розуміти, що йдеться не про дублювання традиційних навчальних дій у цифровому форматі, але про цілковито нових дидактичний потенціал в оволодінні ІКК [35, с. 31–32].

Засоби ІКТ охоплюють низку навчальних можливостей, серед яких Асоянц П. Г. виділяє: швидка підготовка, редагування та обробка інформації; передача інформації у будь-якому мультимедійному форматі; пошук, зберігання, систематизація, розповсюдження інформації за допомогою ІКТ; доступ до цифрових бібліотек; онлайн комунікація та взаємодія з великою

кількістю користувачів; демонстрація екрану для обговорення навчальних матеріалів [5, с. 92].

На думку Павліщук О. В. та Попенка Ю. В., ІКТ сприяє активізації процесу мимовільного та оперативного запам'ятовування нових ЛО, що входять до активного чи пасивного словникових мінімумів та використовуються під час рецептивних та продуктивних мовленнєвих видах діяльності [66, с. 263-264]. Цьому сприяють і мультимедійні можливості сучасних гаджетів, адже дозволяють ввести ЛО, використовуючи не переклад в якості способу семантизації, а картинку чи анімацію [17]. Вони взаємодіють із органами чуттів, тому студентів, який краще запам'ятовує слова на слух, або візуалізує їх, використання ІКТ неодмінно підвищить результативність у вивченні франкомовної лексики. Більше того, сенсорні планшети чи телефони будуть ефективними і для кінестетиків, які краще запам'ятовують, використовуючи певні рухи [68].

Однією з характеристик ІКТ є спрощення природньої комунікативної ситуації, що дозволяє психологічно невпевненим у собі студентам, не боячись брати участь у іншомовному комунікативному спілкуванні. Окрім цього, засоби ІКТ є найоптимальнішим способом контролю засвоєння ЛО, оскільки їх застосування не займає багато часу, може мати циклічний характер використання, охоплює всю академічну групу одночасно, а студент отримує миттєвий зворотній зв'язок на свої дії. Також за допомогою засобів ІКТ, наприклад MindMap, кожен в змозі створювати тематичні словники, так звані «словникові кошики», одночасно візуалізуючи мисленнєвий процес [66, с. 264-266].

Асоянц П. Г. пропонує поєднувати традиційні методи навчання з комп'ютерними: 1) роботи зі словниками, кейсами, мовними портфелями тощо; 2) перевірка знань студентів за допомогою комп'ютерного тестування на занятті та для самоконтролю; 3) проблемно-дискусійні методи: Інтернет-конференції, ТВ-дискусії тощо; 4) дослідницькі телекомунікаційні проєкти; 5) рольові та ділові комп'ютерні мовні ігри [5, с. 96].

За результатами дослідження Юрчука Ю. Ю., використання засобів ІКТ є надзвичайно ефективним, оскільки відбувається керування не тільки навчальною діяльністю, а й усім освітнім процесом, включаючи виховання. Автор наголошує, що ці засоби надають можливість використовувати, як групові, так і індивідуальні форми організації навчання, що активізує інтелектуальну і вольову діяльність студентів, зокрема у самостійній роботі. Саме тому ІКТ є необхідними у процесі підготовки майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей [47, с. 387].

Серед переваг використання ІКТ можна зазначити наступні: інтенсифікація навчального процесу; інтерактивність; візуалізація навчального матеріалу; збереження, обробка і передача інформації; керування та контроль навчальної діяльності [18, с. 26]. Тимошук Н. М. наголошує, що пізнавальна мотивація студента значно збільшується, оскільки засоби ІКТ характеризуються високою мультимедійністю, що збуджує наочно-образне мислення, увагу, уяву і сприймання нової інформації та удосконалює навички роботи з нею [38, с. 100].

Фатуєва С. А. запевняє, що кількість аудиторних годин є недостатньою для оволодіння ЛК на високому рівні, тому викладачі вимушені давати певний матеріал на самостійне опрацювання. Традиційні вправи для формування ЛК не приносять такого хорошого результату, як навчальна діяльність із використанням засобів ІКТ. Дослідниця виділяє наступні переваги використання ІКТ для опанування ЛК: створення умов для самонавчання та роботи над навчальним матеріалом; індивідуалізоване та варіативне навчання; інтенсифікація та інтерактивність навчання; створення нового навчального середовища; використання автентичних матеріалів; використання різних видів наочності; автоматизований об'єктивний контроль; високий рівень мотивації [41, с. 10].

Сисоєв П. В. зазначає, що окрім індивідуалізації навчання та розвитку самонавчання у студентів, засоби ІКТ реалізують педагогічну техніку

навчання в співробітництві: звідси широке використання різноманітних групових проєктів, зокрема телекомунікаційних [35, с. 42].

Працюючи самостійно над опануванням ІМ, студент звертає особливу увагу на формування лексичної та граматичної компетентностей. У цьому йому допомагають різні комп'ютерні програми, сайти чи мобільні застосунки, що забезпечують роботу студента з електронними словниками, перекладачами, спеціальні програми для оволодіння іншомовною лексикою та граматикую, діагностичні програми для контролю рівня сформованості ІМ [49, с. 197].

Окрім численних переваг, варто звернути увагу і на недоліки, щоб при практичній розробці спробувати їх уникнути або знизити їх кількість. Серед негативних рис засобів ІКТ можна виділити наступні:

1) пояснення викладача замінюються на інформацію, що студент самостійно читає з екрана – якщо йому щось буде здаватися незрозумілим, комп'ютер не зможе на це відреагувати так, як викладач, а як наслідок – знизиться мотивація та увага;

2) інформації розміщеної в Інтернеті забагато, часом вона неправдива, студентові складно без допомоги викладача відібрати потрібну та правдиву інформацію – недостатній розвиток самостійного пошуку може призвести навіть до психічних розладів;

3) говорячи про ІКТ, часто згадують індивідуалізацію навчального процесу як перевагу – насправді ж, ці засоби не гарантують абсолютного індивідуального підходу до кожного студента, адже не враховують особистісні психологічні характеристики, такі як темперамент, особливості певних когнітивних процесів тощо;

4) нівелюється «живе» спілкування, через що у студента виявляється низька комунікативна спроможність – йому складно працювати у колективі, спілкуватися з колегами, висловлювати власні думки;

5) використання готових робіт, завантажених з мережі Інтернет та навіть не опрацьованих, що носить споживацький характер і не сприяє результативності у навчанні;

б) студентів, який має низький рівень володіння цифровою компетентністю, буде складно, а отже і нецікаво працювати із засобами ІКТ [24, с. 174].

За Івановою О. О., засоби ІКТ поділяються на: комунікаційні (Інтернет, чат, відеоконференція тощо) та інформаційні (програмне забезпечення, прикладні програми та інструменти для створення програмного забезпечення) [18, с. 26]. Гуревич Р. С. же стверджує, що в навчальних закладах широко використовуються легкі у використанні програмні комплекси (текстові, графічні редактори, комп'ютерні презентації), а також складні (системи програмування, управління базами даних тощо) [19, с. 50].

Технологія ІКТ налічує широкий спектр засобів: найпростіший з них – це *онлайн ресурси*, на яких розміщена навчальна інформація, та які дозволяють спілкуватися синхронно чи асинхронно, особисто або одночасно з групою людей. Така технологія, як *e-tandem*, передбачає колаборативне навчання двох представників різних країн, що допомагають один одному вивчати їх рідну мову, оскільки кожен із них є джерелом автентичної інформації. Дуже поширеною на сьогодні є *технологія вікі*, що пропонує студентів бути не просто споживачем інформації, а творцем нового контенту: розвивається компетентність у письмі за рахунок створення текстів самостійно або колективно з можливим використанням гіперпосилань. *Блог-технологія* також сприяє розвитку вмінь письма та представляє собою щось на кшталт персонального сайту, де розміщується певна інформація, посилання на сторонні ресурси. Зокрема виконуються інформаційна та комунікаційна функції – читачі блогу реагують на інформацію та активно коментують. *Форум* – це публічний простір для дискусії, де користувачі Інтернету залишають свої письмові повідомлення щодо чітко окресленого питання. Технології Web 2.0, зокрема *соціальні мережі*, дозволяють обмінюватися, ділитися та поширювати

навчальні матеріали. Серед таких джерел можна назвати Facebook, Twitter, Telegram. Онлайн платформа для дистанційного навчання передбачає інструменти, необхідні для студентів та викладачів, яке допомагає у проведенні дистанційного навчання. [53, с. 102-129].

Комп'ютерні програми для вивчення іноземної мови можуть бути поділені за складністю поданого матеріалу, що дає змогу студентові вибрати той рівень складності, який відповідатиме його рівню знань. Така програма матиме комунікативний підхід, що забезпечить введення ЛО у контексті (в діалозі, монологі, із супроводом картинки чи відео) [38, с. 100].

Комп'ютер, як засіб ІКТ, може мати чотири режими спілкування: «пасивне» – коли власне комунікація не відбувається – наявні лише обчислювальні процеси, «реактивне» – комп'ютер надає завдання і реагує на відповіді студента, «активний» – єдність перших двох, та «інтерактивний» – найбільш активний поміж вищеназваних. Причому інколи у такому діалозі комп'ютер може відігравати лише роль медіатора, створюючи модель комунікації: «викладач – комп'ютер – студент», що обов'язково забезпечує оволодіння нових знань, навичок тощо, використовуючи всі види мовної та мовленнєвої діяльності [10, с. 164].

Комп'ютерні програми, що створені спеціально для оволодіння іншомовною лексикою, повинні відповідати, як вважає Александров К. В., низці характеристик, а саме:

- 1) наявність навчального словника, що розкриє в достатній мірі значення кожної ЛО;
- 2) в словникових статтях слово подається в контексті, показана сполучуваність ЛО;
- 3) наявність тематичної направленості – всі ЛО – семантично пов'язані одна з одною;
- 4) базування на когнітивних процесах вивчення ЛО;
- 5) використання завдань різного рівня складності для формування ЛК;

б) визначення рівня сформованості ЛК та наявність модуля для виправлення помилок [2, с. 13–14].

Використання додаткових комп'ютерних програм для вивчення певних мовних аспектів, зокрема франкомовної ЛК, перетворює викладача з носія готових знань в керівника, який використовує навчальний час не для репродуктивних вправ, а для творчих завдань, що сприяє успішному оволодінню професійно-орієнтованому ІКК. Цьому сприяє і високий рівень інтерактивності ІКТ [10, с. 165].

Згідно з Гуревичем Р. С., інтерактивність – це така характеристика навчальних програм, що дозволяє студентові активно взаємодіяти з комп'ютерною програмою або спілкуватися з іншими учасниками навчального процесу, отримуючи від них реакцію на свої дії [19, с. 229].

Щодо засобів ІКТ, не можна залишити поза увагою гейміфікацію навчального процесу, що поглиблює інтерактивність між студентами та викладачем або між студентом та засобом ІКТ. Навчання за допомогою комп'ютерної гри – одна з десяти найсильніших тенденцій інноваційної освіти. Попри підвищений інтерес до цієї галузі, кількість комп'ютерних ігор розроблених спеціально для вивчення іноземної мови, особливо лексики, незначна. Через перезавантаження викладачів у процесі навчальної діяльності вони обмежуються використанням рольових ігор та створенням карток для вивчення лексики, уникаючи гейміфікації навчання через брак часу, сил та ресурсів [60, с. 23-24]. Проте, деякі вчені вважають, що впровадження елементів ігрофікації забезпечить підвищення рівня засвоєння знань від 75% до 90%, оскільки вона активізує мимовільну увагу та заміщує зовнішню мотивацію внутрішньою, що є важливими чинниками у вивченні ІМ [39, с. 138].

Тарнопольський О. Б. вважає, що гейміфікація покликана вирішувати неігрові завдання шляхом використання ігрових технологій [36, с. 16]. Пасічник О. зазначає, що використовуючи гейміфікацію, студенти стають активними учасниками навчальної діяльності, а керівна роль викладача

зменшується або зовсім зводиться до нуля. Набуття мовних, зокрема лексичних, знань та навичок відбувається не безпосередньо, а за рахунок підвищення пізнавальної активності, мотивації та інтерактивності [26, с. 345].

До елементів гейміфікації Бабич К. І. відносить такі: цілі, завдання, співробітництво, зворотній зв'язок, накопичення ресурсів, винагороди, відчуття перемоги [6]. Більшість характеристик гейміфікації співпадають з ігровими, саме тому часто плутають використання цих двох термінів. Відмінність полягає в тому, що правила гри чіткі та прозорі, які стосуються безпосередньо контексту гри, а дії гравця наповнені лише ігровим змістом, тоді як інтеграція гейміфікації у навчальний процес передбачає встановлення правил, що надбудовуються над вже існуючим контекстом, а дії, що виконує гравець – одночасно корисні для цього контексту та мають додатковий ігровий сенс, інакше кажучи, студенти виконують ті ж вправи, що і виконували і до ігрофікації навчального середовища, але тепер вони носять ігровий характер [20, с. 201]. Попри те, що в основі гейміфікації лежать ігрові дії, їй не притаманна спонтанність, яка є характерною рисою звичайних дитячих чи дорослих комп'ютерних ігор, котрі не є системними та не приносять навчальний чи професійний результат [36, с. 20].

Бабич К. І. запевняє, що головна відмінність ігор від гейміфікації в тому, що перші намагаються створити віртуальну реальність, де несерйозні речі будуть здаватись серйозними, а головною метою гейміфікації є створення позитивної атмосфери, легкості під час навчання. Саме тому за будь-які правильні рішення студент отримує похвалу, а за помилки не карається, як це робиться в школі чи університеті. Навпаки – він отримує підбадьорення. Як наслідок, підвищується мотивація та пізнавальна активність [6]. Окрім цього, у процесі такої гри студент ідентифікує себе з незвичною для нього роллю, що знімає страх зробити помилку [39, с. 139].

Зазвичай, будь-яка мобільна чи комп'ютерна навчальна гра має миттєвий зворотний зв'язок і систему винагород. Викладачі можуть самі вибирати застосунки для вивчення слів відповідно до навчальних потреб та зважаючи на

психологічні особливості студентів. Можливо також пропонувати студентам самостійно поглибити знання щодо лексики, яку вони вже вчили, або розширити свій словниковий запас на певну тематику [68].

Сучасна освіта концентрується навколо принципів самонавчання, співпраці та спілкування. У зв'язку із цим виникла концепція «Game-based learning» – навчання, що базується на іграх. Йдеться про так звані серйозні ігри, що послуговуються принципами гейміфікації, а отже організуються за певним сценарієм, детально сплановані, а ігрові дії стосуються навчального матеріалу, у нашому випадку лексики [70].

Серед переваг впровадження вищезазначеної концепції зазначимо високий рівень зацікавленості навчальною діяльністю – вивченням мов, чітке формулювання мети, ігрове засвоєння навчального матеріалу – лексики, диференціація рівнів складності, інтерактивність та симуляційний ефект, тренування важливих навичок – швидкість та доцільність відбору ЛО з пам'яті, підвищення концентрації уваги тощо [9, с. 220].

Серед найпоширеніших мобільних застосунків, що спрямовані саме на вивчення ЛО, можна назвати Memrise та Duolingo, які пропонують здебільшого некоммуникативні вправи. Тим не менш, існують симуляційні ігри, які занурюють студента у світ гри, та потребують робити вибір у діалогах, досліджувати світ тощо. Такі ігри є тематично спрямованими, наприклад гра про подорож міститиме лексику, що стосується теми «Подорож». Звісно, такі ігри потребують попередньої підготовки, адже мають на меті скоріше закріпити вивчену в аудиторії лексику [70].

Оцінювання результативності такої діяльності можливе, як поза грою – у вигляді тестів, вправ, усного контролю, так і в самій програмі – студент здійснює самоконтроль своїх мовних знань та отримує зворотній зв'язок, поради, аналіз помилок або ж кількісне оцінювання – оцінки, бали, рейтингові таблиці тощо [65, с. 25-26]. Водночас, якщо такі показники низькі, студент у ролі гравця замість того, щоб переживати за невдачу з лінгвістичної точки зору, думає, що він просто програв у грі і прагне

перепройти її стільки разів, доки не набере найвищий результат, а отже забезпечується багаторазове повторення лексики, граматики, інколи фонетики, що постійно стимулює різні канали сприйняття і сприяє мимовільному запам'ятовуванню та закріпленню знань [68, с. 7].

Ж. Аннар виділяє такі педагогічні характеристики навчальних ігор: 1) навчання в діяльності; 2) навчання методом спроб та помилок; 3) здатність до мотивації, 4) соціальна відкритість; 5) конкретизація абстрактного [52, с. 8].

Оскільки лексика в реальному житті не використовується сама по собі, а є інтегральною частиною видів мовленнєвої діяльності, пропонуються такі типи взаємодії із навчальними іграми, як: 1) усне коментування дій гравців, що відображаються на екрані (академічна група ділиться на дві – гравці та коментатори, потім – міняються); 2) читання розповіді (текстові ігри) з розумінням основного змісту, з метою переказати її іншими словами; 3) діалогічна взаємодія між «досвідченим» гравцем, у котрого є інструкція, і котрий повинен пояснити іноземною мовою «новачку», які дії він повинен зробити, аби досягти цілі [52, с. 35-48].

Згідно з класифікацією комп'ютерних навчальних ігор [9, с. 222], ми відібрали ті, які підходять за жанром для вивчення лексики, а саме: симулятори, що відображають події, можливі у повсякденному житті; рольові ігри; пазли – гра, в якій потрібно в правильній послідовності з'єднати букви чи слова аби описати картинку тощо; головоломки – гра зі словами, пошук слів, ребуси, каламбури тощо; текстова пригодницька гра – гравець робить вибір у процесі гри, що може змінити сюжет історії; візуальна новела – задіяні зоровий та слуховий канали чуттів, можливість робити вибір протягом гри, що змінює сюжет, наявність міні-ігор.

Головною метою візуальних новел у процесі вивчення ІМ є надання вибору правильних виразів, які підходять для певної ситуації, а отже для використання таких ігор рекомендується попередня мовна підготовка – особлива увага відводиться саме лексиці. Щодо вивчення ЛО безпосередньо у процесі гри, надзвичайно важливим залишається те, що студенти не тільки

читають їх, але й використовують на практиці, а вибір виразу із запропонованих негативно чи позитивно впливає на розвиток сюжету [50, с. 113].

Навчання лексики відбувається: 1) через ЛО у діалогах; 2) через міні-ігри; 3) через спеціально прописані епізоди; 4) через відкриття (пошук прихованих сюжетних ліній); 5) через неінтерактивне навчання. Останнє – найменш ефективне, оскільки студент залишається пасивним читачем, а не стає активним гравцем [56].

Наразі існують різноманітні комп'ютерні програми для створення візуальних новел, серед яких найпопулярнішими є Ren'Py та Unity. Варто зазначити, що чим ширший спектр можливостей може запропонувати та чи інша програма, тим складніша мова програмування потребується для розробки комп'ютерної гри, а разом із цим зростають і вимоги до програмного забезпечення кінцевих споживачів. Щоб уможливити використання візуальної новели всіма студентами, було використано програму Ren'Py, котра висуває мінімальні вимоги до програмного забезпечення, а також дає можливість випустити гру на різних платформах (на ПК, смартфон, планшет тощо). Ця комп'ютерна програма потребує мінімальних знань програмування на мові Python, що вважається найлегшою мовою програмування у світі та чудово підходить для початківців.

Підсумовуючи все вищесказане, можемо стверджувати, що ІКТ має високий дидактичний потенціал в оволодінні франкомовної ЛК, оскільки вони позитивно впливають на мотивацію студента та на когнітивні процеси такі як увага, сприйняття, пам'ять. Використання ІКТ має свої переваги та недоліки, саме тому доцільно варіювати традиційне навчання з інноваційним. Одними із основних характеристик засобів ІКТ є інтерактивність та гейміфікація. Ми вважаємо, що навчальні комп'ютерні програми сприяють успішному формуванню франкомовної ЛК.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто цілі, зміст, структуру ЛК та особливості її формування на початковому ступені навчання з використанням ІКТ.

ЛК – це здатність індивіда доцільно використовувати ЛО у процесі спілкування. Ця компетентність тісно пов'язана з іншими та становить інтегральну складову мовленнєвих видів діяльності. Було встановлено, що засвоєння студентом лексичних мінімумів є необхідним для успішного формування франкомовної ЛК. Не менш важливими є підходи та шляхи запам'ятовування нових ЛО, що впливають безпосередньо на когнітивні процеси студента та визначають результативність навчального процесу. Була встановлена залежність труднощів в оволодінні іншомовною ЛК від особливостей ІМ, що вивчається; від психологічних характеристик студентів та від умов проведення практичних занять. Правильність вживання та розуміння ЛО під час використання їх у мовленнєвому потоці становить основний критерій в оцінюванні сформованості ЛК.

Досліджено особливості когнітивних процесів у студентської молоді. Особлива увага в оволодінні ЛК приділяється наступним розумовим процесам: сприйняття, пам'ять, увага, уява, мислення. Вважається, що фактор мимовільності та післядовільна увага сприяють міцному закріпленню ЛО у пам'яті та високій концентрації уваги. Залучення різних органів чуттів гарантує краще сприймання навчального матеріалу. Не менш важливим є формування у студента мотиваційної бази, що сприяє цілеспрямованому вивченню ІМ, зокрема лексики.

Визначено особливості формування франкомовної ЛК з використанням засобів ІКТ. Високий дидактичний потенціал засобів ІКТ пояснюється їх впливом на когнітивні процеси студента та їх мотивацію. Незважаючи на певні недоліки цих технологій, рекомендується їх використовувати, комбінуючи із традиційними підходами до формування франкомовної ЛК, адже вони мають низку переваг. Найяскравішими рисами засобів ІКТ є

інтерактивність та гейміфікація. Впровадження комп'ютерних навчальних програм спеціально розроблених для вивчення іншомовної лексики значно оптимізують цей процес. А використання навчальних комп'ютерних ігор дозволяє опановувати ЛК та інші складники ІКК у позитивній атмосфері, що мотивує студентів до навчальної діяльності.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МОВИ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Відбір та організація навчального матеріалу для формування франкомовної лексичної компетентності

Ефективне формування ЛК у майбутніх учителів французької мови зумовлене правильним відбором лексичного мінімуму, типи якого ми розглядали у підрозділі 1.1. Зазвичай, такий мінімум можна знайти у підручнику або в робочій програмі з ІМ.

Дослідивши низку наукових доробок методистів [13; 23; 37], можна стверджувати, що укладаючи лексичний мінімум на певну тематику, необхідно зважати на наступні сім критеріїв:

- 1) сполучуваність (якщо ЛО має широкі можливості сполучатися з іншими словами, то вона є більш ціннісною для формування ІКК).
- 2) стилістична необмеженість (тобто ЛО є нейтральною, вона не прив'язується до конкретного стилю мовлення).
- 3) семантична цінність (відбираються загалом загальноживані слова для мінімізації кількості ЛО або, навпаки, ті, що рідко використовуються переважно в певній професії).
- 4) словотворча цінність (становить здатність ЛО до створення інших слів та підґрунтя для мовної здогадки і самостійної семантизації).
- 5) багатозначність ЛО.
- 6) стройова здатність (наголошується на важливості стройових елементів мови для комунікації).
- 7) частотність [13, с. 70].

Таким чином, логічним є те, що чим краще відповідають ЛО названим вище критеріям, тим більш вірогідним є внесення їх до лексичного мінімуму

на певну тематику. У цій кваліфікаційній роботі було використано лексичний мінімум, який укладений Г. Г. Крючковим – автором підручника «Поглиблений курс французької мови» (1998) [29, с. 14-16], рекомендованого у робочій програмі з французької мови для студентів другого курсу [30].

Укладання лексичного мінімуму не є гарантією ефективного засвоєння ЛО з певної теми. Для організації навчання франкомовної ЛК необхідно звертати увагу на два шляхи оволодіння ЛО, а саме:

- *довільне навчання*, що має на меті цілеспрямоване вивчення лексики, а отже містить пояснення викладача, різноманітні соціолінгвістичні коментарі до текстів для читання, що дозволяють розглянути всі аспекти ЛО, а також мають безліч тренувальних вправ, що дозволяють запам'ятати лексику з теми за допомогою багаторазового повторення;

- *мимовільне засвоєння*, що полягає в оволодінні новими ЛО через велику потребу в них у спілкуванні: чим частіше використовується те чи інше слово, тим вірогіднішим є його входження у словниковий запас кожного окремого студента. Великий вплив на мимовільне засвоєння має екстенсивне читання. Оскільки студенти читають безліч текстів для отримання інформації або для задоволення, вони мають змогу пізнавати кожну ЛО з різних сторін, поступово крок за кроком [37, с. 233-234].

Вважається, що мимовільне засвоєння ЛО є більш ефективним, оскільки студент запам'ятовує слово через спілкування та потребу, а отже «відкладає» його у довготривалу пам'ять, тоді як механічно тренувана ЛО може забуватися через деякий час через те, що в ній просто нема потреби.

Незважаючи на обраний шлях оволодіння ЛК, введення нових ЛО у навчальний процес відбувається на двох основних етапах:

- 1) етап **ознайомлення**, на якому проводиться семантизація нової ЛО та пояснення особливостей її вживання;
- 2) етап **автоматизації** дій з новими ЛО на рівні фрази або понадфразової єдності [23, с. 223].

Якщо розглядати класифікацію словникових мінімумів за Тарнопольським та особливості етапів роботи з ними, можна стверджувати, що *первинний* (без якого неможливе адекватне спілкування на певну тематику) та *вторинний* (що включає фразеологізми та словосполучення, що деталізують іншомовну комунікацію, але не є першочерговими в опануванні ІС) базові словникові мінімуми містять схожі етапи роботи з ними. Етап презентації з новою ЛО є невідривним елементом оволодіння лексики на певну тематику. І якщо для первинного лексичного мінімуму можна обійтися двома етапами (презентацією та власне засвоєнням ЛО з метою подальшого використання у всіх видах мовленнєвої діяльності), то для вторинного лексичного мінімуму не менш важливим є ще один проміжний етап, а саме формування здатності розуміти та впізнавати певні ЛО у мовленні інших людей та використовувати їх у своєму як усному, так і писемному мовленні. Автор монографії наголошує на використанні ментальних карт під час введення ЛО вторинного базового мінімуму, оскільки це дозволяє візуалізувати навчальний матеріал, що сприяє ефективному його засвоєнню. Така мапа має ключове поняття на певну тематику та розгалужену схему йому підпорядкованих понять. І хоч для формування первинного лексичного мінімуму складання такої мапи може бути затратним по часу та необов'язковим, для вторинного мінімуму – така мапа слугує гарантом оптимального засвоєння лексики [37, с. 239-243].

Гаврилюк Н. М. виділяє три етапи роботи з лексикою: ознайомлення, первинне закріплення та розвиток уміння вживати нові ЛО у власному мовленні. Але нерідко методисти зводять перший та другий етап до одного [11, с. 240].

Підсумовуючи всі опрацьовані джерела, можемо стверджувати, що на першому етапі робота з новими ЛО проходить у такій послідовності: презентація нової ЛО, її семантизація за допомогою коментарів викладача або самостійного пошуку одного чи декількох значень ЛО, розуміння ЛО її

сполучуваність та особливості використання у мовленні тими, хто вивчає ІМ [37, с. 239].

Важливим на етапі презентації ЛО є коректний вибір способу її семантизації, оскільки їх існує досить багато і, часом, досить складно зробити вибір між ними, аби досягнути найкращого результату. Перш за все, цей вибір диктується природою слова, наприклад, абстрактні слова досить складно візуалізувати, тому цей спосіб семантизації не буде доцільним. Детальніше ми розглянемо всі способи далі.

Загалом, методисти розділяють способи семантизації нових ЛО на дві великі групи: ті, що використовують рідну мову для перекладу, а також безперекладні, що використовують ІМ для трактування значень ЛО або не використовують мови взагалі.

До першої групи відносять такі способи семантизації, як однослівний переклад, багатослівний переклад, пофразовий переклад, тлумачення значення ЛО рідною мовою [23, с. 224]. Перекладний спосіб семантизації наразі залишається найбільш популярним через легкість у його використанні, мінімізацію часу та всеосяжність. Головним недоліком є те, що переважно ті, хто використовує цей спосіб, зазвичай нехтують безперекладною семантизацією, хоч інколи вона є більш ефективнішою [37, с. 241].

До другої групи відносять наочні та мовні способи семантизації [23, с. 225]. За допомогою рухів, жестів, картинок тощо студент краще розуміє значення ЛО. Головними недоліками цього способу є неможливість розкриття значення абстрактних понять, а також неможливість використання однієї і тієї ж дії чи картинки для пояснення іншої ЛО, а значить постійний пошук нових об'єктів, за допомогою яких розкривається значення ЛО [37, с. 240]. Тим не менш, не можемо заперечувати той факт, що використовуючи візуалізацію, студент задіює різні канали чуття, що, як ми уже розглянули у підрозділі 1.2, сприяє активізації процесів запам'ятовування.

Мовна семантизація може відбуватися за рахунок таких способів як: зіставлення нової ЛО з уже відомими в ІМ; подачу ЛО в контексті в

реченні/тексті; надання дефініції ЛО – опису значення слова за допомогою вивчених раніше слів; надання тлумачення слова за допомогою ІМ [23, с. 225]. Окрім переваг, ці способи мають і недоліки. Наприклад, сфера застосування синонімів, антонімів є дещо обмеженою, а використання розгорнутого тлумачення може забирати багато часу під час практичного заняття, складність студентів пов'язати абстрактні пояснення з конкретними поняттями, до того ж, цей спосіб є можливим лише на просунутому рівні володіння ІМ [37, с. 240-241].

Отже, кожен зі способів семантизації, що ми розглянули вище, має свої переваги та недоліки. Краще не використовувати один-єдиний спосіб, оскільки тоді у студентів може впасти рівень уваги та зацікавленості. Чергування різних способів семантизації, а то і одночасне використання двох чи більше способів, забезпечить високу ступінь мотивації під час навчання, але не варто забути те, що саме від природи ЛО залежить вибір способу семантизації.

Повертаючись до етапів роботи з новими ЛО, зазначимо, що наступним кроком є автоматизація дій з ЛО, а саме виконання некомунікативних та умовно-комунікативних вправ, за допомогою яких ЛО закріплюється у пам'яті. Йдеться в основному про рецептивні та рецептивно-репродуктивні вправи.

Посилаючись на Шатілова С. П., методисти виділяють ще один етап роботи з ЛО, а саме етап **застосування**, коли ЛО використовується під час рецептивних та продуктивних вправ, які мають за свою мету іншомовну комунікацію [23, с. 227].

Вважається, що закріпленню ЛО в пам'яті сприяє широке використання рольових ігор, проблемних ситуацій, які тісно пов'язані або з щоденним життям студента, або з його майбутнім професійним життям [11, с. 241].

2.2. Комплекс вправ для формування франкомовної лексичної компетентності у студентів другого курсу за темою «Географія та населення Франції та України»

Представимо розроблені нами комп'ютерні ігри за темою «Географія та населення Франції й України», одна для практичного заняття в аудиторії, яка передбачає командну роботу, а інша – для самостійного опрацювання вдома. Варто зазначити, що остання була створення не лише для використання на персональному комп'ютері, але і для платформи Android, оскільки студенти не завжди мають доступ до комп'ютерів або їм зручніше користуватися смартфоном. Посилання на розроблені ігри знаходяться в додатку А.

Створені комп'ютерні ігри мають жанр візуальної новели, що передбачає використання не лише тексту, але й звуків, картинок та відео, що відкриває широкий спектр можливостей та забезпечує полімодальність в оволодінні франкомовною лексикою.

Перша візуальна новела – *«La compétition avec Michelle»* має на меті перевірку та закріплення лексичних знань на задану тематику. Вона містить низку завдань для двох команд, на які ділиться академічна група. За кожне вірно виконане завдання команда отримує бали. Завдання розташовані в грі від найлегшого до складнішого (використання ЛО в тексті).

Друга візуальна новела – *«Le gisement de rêves»* розрахована на самостійне опрацювання навчального матеріалу в позааудиторний час. На відмінну від першої гри, вона має сюжет, що забезпечує більшу мотивацію студента до виконання такого завдання. Окрім лексичних вправ, гравцеві пропонується вибір, який впливає на фінал гри або відкриває додаткові фрази. Всього у візуальній новелі три фінали: негативний, звичайний та істинний, досягнувши які, в галереї відкриваються постери до кожної з них. Виконуючи правильно завдання, спрямовані на самоперевірку лексики з теми «Географія та населення Франції й України», студент накопичує бали. При достатній кількості балів відкривається «спеціальний» постер в галереї, що також мотивує до

проходження гри, адже студент виконує свої дії не просто так. Якщо ж бали не набрані, необхідно пройти гру заново, що спонукає шукати правильні відповіді і в такий спосіб сприяє засвоєнню лексичного матеріалу.

Оскільки комп'ютерна гра розроблялась спеціально для формування франкомовної ЛК у самостійній роботі, вона відповідає таким принципам створення програм для вивчення лексики. По-перше, всі завдання орієнтовані на чітко задану тему, яка вивчається студентами, а саме «Географія та населення Франції й України». По-друге, всі ці завдання мають різний рівень складності: від того, де потрібно обрати картинку, яка відповідає значенню ЛО до диктанту та міні-тексту. По-третє, існує накопичувальна система балів, що допоможе оцінити рівень сформованості ЛК (наприклад, якщо балів не достатньо, не відкриється спеціальний постер, а окрім цього, можна викладачеві відправити скріншот, на якому буде чітко видно кількість балів наприкінці гри). По-четверте, візуальна новела базується на когнітивних процесах вивчення ЛО, оскільки гра застосовує різні канали відчуттів, насамперед зір та слух. По-п'яте, оскільки в грі присутній сюжет, всі ЛО подаються в контексті. І нарешті, по-шосте, було розроблено словник з ЛО з теми, що вивчається. Оскільки комп'ютерна гра розроблена скоріше для самоперевірки і подальшого обговорення, ЛО в словнику з'являються після того, як вони зустрічаються в грі. Всього можна відкрити 15 ЛО в одномовному тлумачному словнику(рис. 2.1).

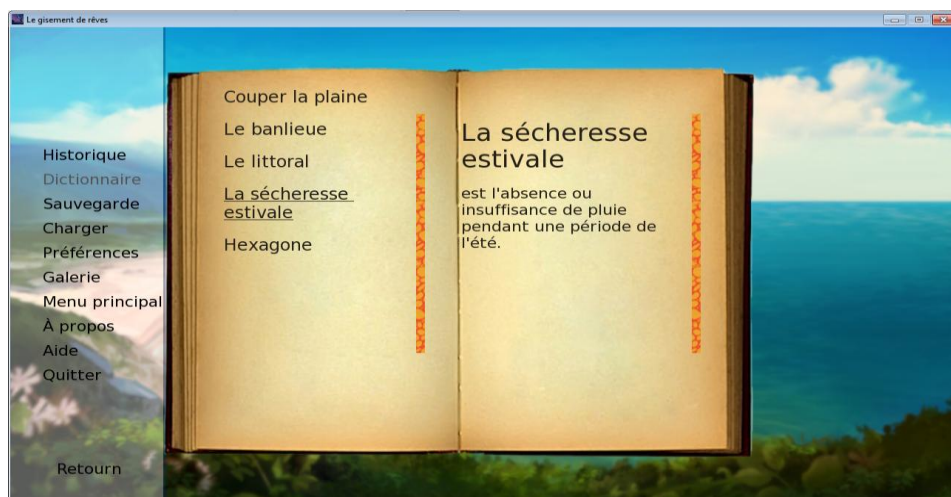

Рис. 2.1. Фрагмент тлумачного словника

Після того, як ЛО буде засвоєна у комп'ютерній грі у верхньому лівому куточку екрану з'явиться сповіщення щодо того, що в особистому словнику гравця додався певний вираз, слова або інформація (рис. 2.2).

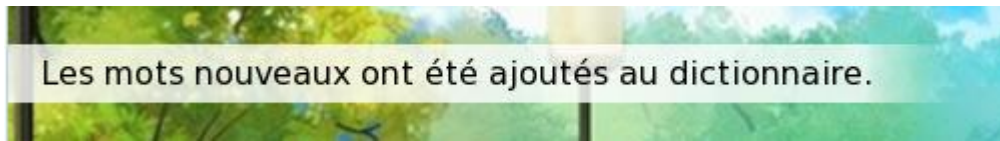

Рис. 2.2. Приклад повідомлення про доповнення лексичного запасу студента новими лексичними одиницями

Щодо сюжету, варто зазначити, що «*Le gisement de rêves*» («Місцеродовище мрій»), як романтична назва, спонукає до проходження гри, а також натякає на велику кількість ЛО на тему «Географія та населення Франції й України». Головною героїнею є дівчина (ім'я їй дає гравець), котра за покликом мрії бажає вступити в університет мистецтв. Новела починається з того, що до неї звертається таємничий голос, який закликає щось не забути, але на ранок дівчина не пам'ятає про це. Вона разом із сестрою, котра вступила на географічний факультет, їде складати іспити в мистецький університет, але не встигає. Героям зустрічається стара жінка, котра розповідає про містичну печеру – місцеродовище мрій, де можна знайти камінь, що справджує будь-які мрії. Отож вони відправляються на пошуки цього таємничого місця.

Оскільки новела – це текст, доцільно перед початком гри провести дотекстовий етап підготовки, щоб зняти лексичні труднощі, що будуть зустрічатися в новелі.

Існує ціла низка різних типів вправ для вдосконалення лексичної компетентності, які визначаються за певними критеріями: за спрямованістю видачі інформації: (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні, рецептивно-продуктивні); за комунікативністю (некомунікативні, умовно-комунікативні та власне комунікативні); за вмотивованістю; за керуванням (з повним/частковим/мінімальним); за наявністю ігрового компонента, опор та за способом виконання [23, с.183].

На різних етапах використовуються різні види на типи вправах. Наприклад, на *першому етапі* засвоєння нових ЛО переважають рецептивні, рецептивно-репродуктивні некомунікативні та умовно-комунікативні вправи на диференціацію, підстановку, трансформацію, групування, класифікацію ЛО, пошук дефініцій та складання речень з новими словами та словосполученнями. Найчастіше такі вправи використовують перед тим, як почати працювати з текстом під час аудіювання або читання. На *другому етапі* під час вживання ЛО в реченні або в понадфразовій єдності використовуються вправи репродуктивного, рецептивно-репродуктивного характеру, умовно-комунікативні та комунікативні вправи на пошук дефініцій та значення ЛО у контексті, їх відтворення, складання плану тексту, тез для відповідей тощо. Нарешті, на третьому етапі студенти працюють на рівні тексту і виконують автоматизовані мовленнєві дії. Найчастіше це відбувається під час післятекстових вправ, в ділових/рольових іграх або під час проведення презентацій [12].

Методисти виділяють вправи для формування лексичних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності: аудіювання, читанні, письмі та говорінні [23, с.227].

Вправи для вдосконалення лексичних навичок в аудіюванні (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qnqFUUldSy8&list=LL&index=2>).

Вправа1 (до прослуховування):

Мета: прогнозування змісту тексту.

Тип: комунікативна, рецептивно-репродуктивна, невмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, без опор, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: відповіді на запитання.

Інструкція: *Donnez les réponses à ces questions: savez-vous déjà quelque chose sur les Outre-mer? De quoi peut-on s'agir? Qu'en pensez-vous existe-t-il de nombreux territoires de ce type ?*

Вправа2 (після прослуховування):

Мета: набуття знань про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, невмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, без опор, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Choisissez une expression correspondente.

1) La France possède 18 *collectivités / régions* dont 13 sont situées en métropoles.

2) Grâce à ses terres la France est responsable de kilomètres de *littoral/limitrophe* de récifs coralliens et d'une incroyable biodiversité.

3) La métropole est *le territoire continental ou central de certains pays/les plus grandes villes du pays*.

4) Un ensemble des *départements / collectivités* constitue une région française.

Вправа3:

Мета: набуття знань про ЛО.

Тип: комунікативна, репродуктивна, вмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, без опор, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: надання дефініцій.

Інструкція: Expliquez à vos amis québécois ce que signifie les abréviations suivantes: D.R.O.M. et C.O.M.

Вправи для вдосконалення лексичних навичок читання**Дотекстовий етап***Список ЛО для опрацювання*

couper la plaine	La sécheresse estivale
une excuse	La location de vélos
le littoral	Hexagone
brancher le climatiseur	Un coup de semonce
les embouteillages	Le casse-tête
atteindre	Le pétrolier

être en situation de carrefour

la côte

une colline

tendre vers

abondant

à bon escient

une clôture

Вправа 1.

Мета: набуття знань про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, невмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, із спеціально створеними опорами, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестові завдання альтернативного вибору.

1. Quelle image correspond à la plaine ?

2. Quelle image correspond au littoral ?

3) Quelle image correspond aux embouteillages ?

4) Quelle image correspond à la colline ?

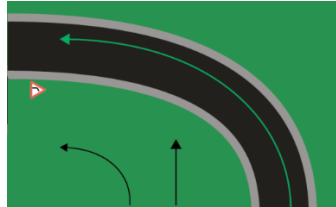
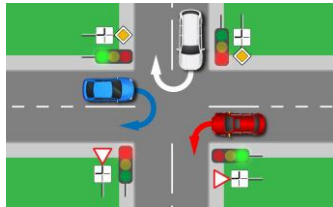
5) Quelle image correspond à la location de vélos?

A)

B)

6) Quelle image correspond à l'expression « être en situation de carrefour » ?

A)

B)

Вправа 2.

Мета: набуття знань про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, невмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, без опор, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: підтвердження або спростування висловлювання викладача.

Corrigez-moi si ce n'est pas vrai.

1. Une clôture ne ferme pas l'accès d'un terrain.
2. « Atteindre » signifie sortir de lieu.
3. Une excuse est une justification pour l'absence d'un élève, pour un devoir non fait, une leçon non apprise, etc.
4. La sécheresse estivale est l'absence ou insuffisance de précipitations pendant l'hiver.
5. « À bon escient » signifie « de la manière qu'il ne faut pas ».
6. La fleuve est abondantes si elle est étroite.
7. Le casse-tête est une arme.
8. Un coup de semonce est un tir d'arme à feu réalisé en vue d'avertir un adversaire et lui porter de dégâts physiques.

Вправа 3.

Мета: формування репродуктивних лексичних навичок.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, невмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компоненту, без опор, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: завершення зразка мовлення.

Інструкція: atteindre, des embouteillages le petrolier, la mer, la location, l'hexagone brancher, la terre, tend

1. ... est un industriel, financier des sociétés pétrolières.
2. La côte est zone de contact entre ... et ....
3. La fleur ... toujours vers la lumière.
4. On peut louer le vélo à ... de vélos.
5. La France s'inscrit à ...
6. Il faut prendre le train pour ... la mer.
7. Pour rechauffer la voiture il faut ... le climatiseur.
8. À cause de ... nous ne sommes pas arrivés à temps.

Після виконання цих вправ пропонується перейти до роботи з візуальною новелою «*La compétition avec Michelle*» для того, щоб автоматизувати дії студентів з лексичним матеріалом та краще підготуватись до самостійного проходження іншої гри. Це дозволить не тільки попрацювати у команді, а й краще орієнтуватися у інтерфейсі комп'ютерної гри під час її проходження вдома.

Приклади вправ для першої команди

Вправа 1.

Мета: набуття знання про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з опорою у вигляді зображень, вмотивована, з ігровим компонентом, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Choisissez une image correspondante.

Вправа 2.

Мета: набуття знання про форму і значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, без опор, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Choisissez une réponse correcte.

Le nombre moyen d'habitants par unité de surface, en général le kilomètre carré c'est:

- la densité
- le taux
- la dénatalité.

Вправа 3:

Мета: набуття знання про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою на зображення, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Regardez une image et dis si ce sont des arbres :

- conifères
- à feuilles caduques
- à feuilles persistantes

Вправа 4.

Мета: набуття знань про форму та значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою на підказку у вигляді синоніму, з жорстким керуванням, аудиторна, письмова, одномовна.

Вид: Відновити порядок літер у ЛО.

Інструкція: Mettez les lettres en bon ordre.

Вправа 5.

Мета: набуття знань про форму та значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою, з жорстким керуванням, аудиторна, письмова, одномовна.

Вид: відгадування ребусу з ЛО.

Інструкція: Devinez le rébus.

Вправа 6.

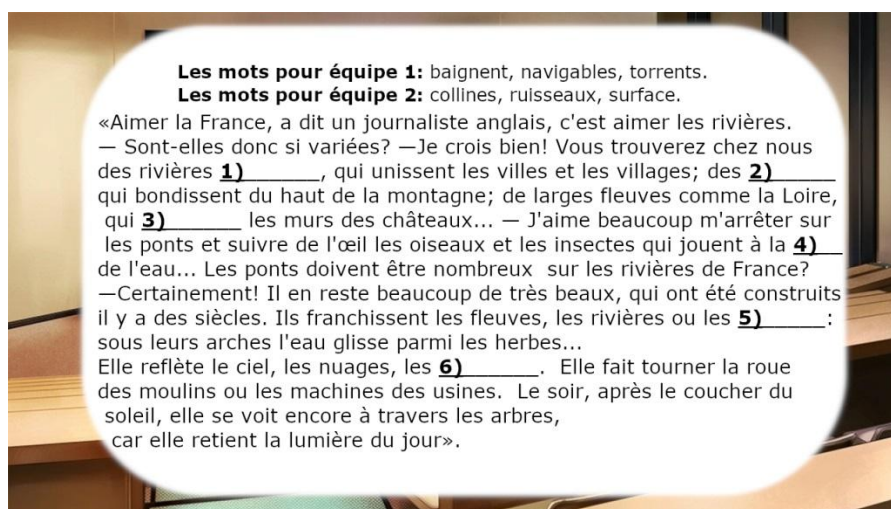
Мета: набуття знань про значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, з ігровим компонентом, з мінімальним керуванням, усна, одномовна, без опори.

Вид: клоуз-тест.

Інструкція: Regardez le texte sur l'écran.

Chaque équipe va le compléter. L'équipe [1 name] est responsable des lacunes numéro 1-3, l'équipe [2 name] est responsable des lacunes numéro 4-6. Vous avez quelques minutes pour réfléchir.

Програма автоматично підраховує бали за кожну правильну відповідь, а в кінці оголошує команду, котра виграла. Існує також варіант, коли кількість балів є однаковою.

Вправи для другої команди знаходяться у додатку Б.

Текстовий етап

Після реалізації групи вправ для підготовки до комп'ютерної гри переходимо до текстового етапу. Нижче подано завдання, які гравець самостійно має вирішити в ході візуальної новели « *Le gisement de rêves* ».

Вправа 1.

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, із спеціально створеними опорами, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Choisis une image correspondante : 'couper la plaine' signifie 'traverser...' ?

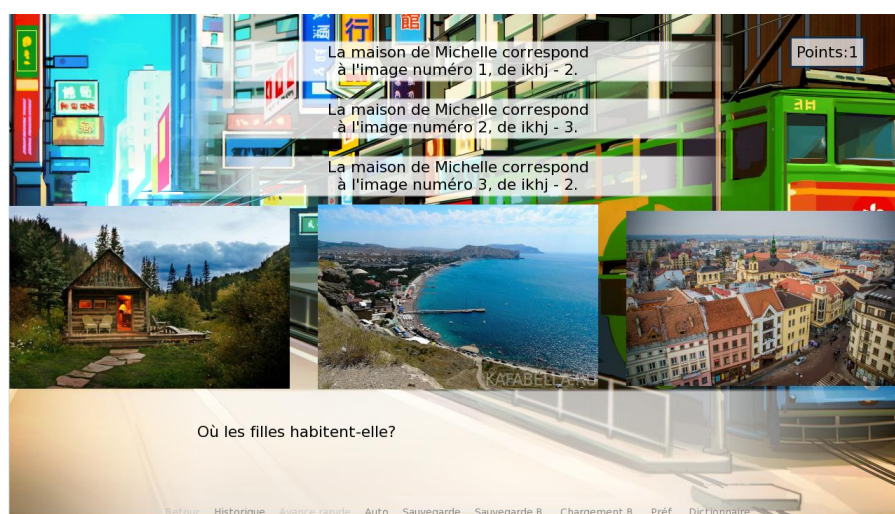
Вправа 2.

Мета: перевірка розуміння прочитаного.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, із спеціально створеними опорами, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання перехресного вибору.

Інструкція: Associe les images des lieux où les filles habitent avec leurs noms en répondant au question «Où les filles habitent-elles?»

Вправа 3 (в залежності від обраної сюжетної лінії).

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Si seulement vous m'aidez à me rappeler une chose. Je confonds constamment quels arbres sont appelés conifères et lesquels à feuilles caduques. Par exemple, le pin et le sapin...

Le pin et le sapin sont des arbres...

- conifères.
- à feuilles caduques.

Вправа 3 (в залежності від обраної сюжетної лінії).

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: La sécheresse estivale signifie l'absence ou insuffisance de pluie pendant...?

- le printemps.
- l'été.
- le juillet.

Вправа 4.

Мета: перевірка знань щодо використання ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Il (le gardien) était près de la porte en train de faire les mots croisés dans le journal.

Le gardien : Si vous m'aidez à deviner le mot, je réfléchirai à votre demande.
A quelle figure géométrique la France est-elle associée?

- Triangle.

- Décagone.
- Hexagone.

Вправа 5.

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: клоуз-тест.

Інструкція: Aidez une femme à réparer son journal par les mots : pétrolier, gisements, casse-tête.

La fin des nouveaux 1) _____, un 2) _____ pour l'industrie pétrolière. Dans un rapport publié récemment l'Agence internationale de l'énergie recommande la fin de l'exploration de tout nouveau gisement 3) _____ ou gazier dès maintenant. Un coup de semonce pour le secteur.

Вправа 6 (складніше в залежності від обраної сюжетної лінії).

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, письмова, одномовна.

Вид: тестове завдання з вільно конструйованою відповіддю.

Інструкція: Néanmoins, maintenant, nous devons choisir où aller, car nous sommes maintenant... comme on dit...?

Nous sommes en situation de... (Lieu où se croisent plusieurs rues ou plusieurs routes) (tape le mot sans article).

Вправа 6 (простіше в залежності від обраної сюжетної лінії).

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Néanmoins, maintenant, nous devons choisir où aller, car nous sommes maintenant... comme on dit...?

Nous sommes en situation de...

- carrefour.
- couverture.

Вправа 7.

Мета: перевірка правильності написання ЛО у зразку мовлення.

Тип: некомунікативна, рецептивна, вмотивована, з жорстким керуванням, з ігровим компонентом, без опор, письмова, одномовна.

Вид: диктант.

Інструкція: Si vous pouvez répéter ce que je dis - je vous laisse entrer.

Avant de taper ce que tu as entendu, fais attention aux remarques.

Qu'est-ce que la voix disait? Sois attentive au point, à l'apostrophe et aux accents. La phrase commence par une lettre majuscule! Tape la phrase.

(фразу можна послухати безліч разів).

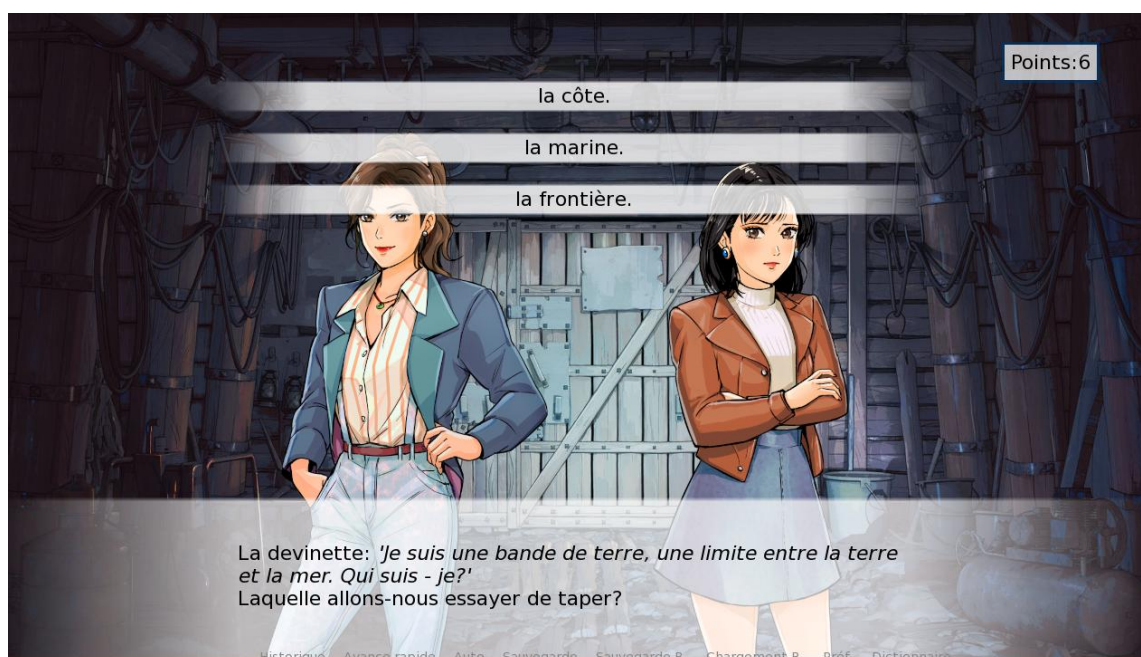
Вправа 8.

Мета: перевірка розуміння значення ЛО.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Quand nous nous sommes approchés, nous avons lu que pour ouvrir la porte il fallait résoudre une devinette et taper la réponse.

Післятекстовий етап

Вправа для розвитку лексичних навичок письма

Тип: комунікативна, продуктивна, вмотивована, з частковим керуванням, без ігрового компонента, з опорою, письмова, одномовна.

Вид: написання відгуку.

Мета: навчати писати відгуки.

Після проходження гри кожен студент залишає короткий письмовий відгук у соціальній мережі (блззі) щодо своїх вражень від комп'ютерної гри, відповідаючи на такі питання:

- 1) L'impression générale du jeu-vidéo.
- 2) De quoi s'agit-il dans ce jeu-vidéo ?
- 3) L'attitude personnelle envers les héros du jeu, expliquez pourquoi une telle attitude.
- 4) Quelle influence a le sens de ce jeu-vidéo sur notre vie ?

Вправа для розвитку лексичних навичок говоріння

Тип: комунікативна, продуктивна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим компонентом, без опор, усна, одномовна.

Вид: складання міні-монологу.

Мета: навчати розповідати про територію Франції.

Інструкція: Parlez d'un des sujets ci-dessous, en utilisant le vocabulaire appris.

1. Où se situe la France continentale ?
2. En quoi la situation géographique de la France est-elle privilégiée ?
3. Quels sont les cours d'eau les plus importants en France ?
4. Comment est représenté le relief de la France ?
5. De quels climats bénéficie la France continentale ?
6. Comment est représentée la flore du pays ?

2.3. Модель організації освітнього процесу з формування франкомовної лексичної компетентності у студентів другого курсу

Проаналізувавши дидактичний потенціал використання ІКТ під час формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів французької мови, розробивши дві програми для вивчення лексики на тему «Географія та населення Франції й України», сформувавши етапи та запропонувавши приклади вправ, які можуть бути використанні під час проходження заданої теми на другому курсі, необхідно охарактеризувати модель організації процесу навчання франкомовної ЛК у студентів другого курсу.

Азімов Е. Г. та Щукін А. М. трактують поняття «модель навчання» як персональну інтерпретацію викладачем методу навчання, що має на меті певні цілі та завдання. За словами вчених, модель навчання ІМ має різноманітні варіації, котрі дозволяють охарактеризувати різні сторони освітнього процесу [1, с. 145-146].

Дослідниця Палецька-Юкало А. В. вважає, що при створенні моделі навчання ЛК необхідно зважати на ряд чинників, а саме: «мета, об'єкт вивчення, суб'єкт навчання, ступінь навчання, навчальна дисципліна, в межах якої реалізується модель, загальний розподіл годин згідно з навчальним планом, тематика, контроль результатів та реалізація розробленої методики в умовах кредитно-трансферної системи навчання» [25, с. 149].

Засобами навчальної діяльності є розроблені франкомовної навчально-методичні матеріали.

До змісту навчання слід віднести розроблений комплекс вправ для формування франкомовної ЛК з використанням ІКТ для студентів другого курсу.

Звертаючись до «Робочої програми з практики усного та писемного мовлення французької мови» [29], можна ствердити, що на вивчення даної дисципліни відводиться 210 годин на III семестр. На самостійну роботу в цей період відводиться 108 годин, тоді як на аудиторну – 102 години.

Перший змістовий модуль складається з трьох тем, а саме: «Географія та населення Франції й України», «Політичний устрій Франції та України», «У пошуках роботи». На кожну тему відводиться різна кількість навчальних годин. Таким чином, кількість годин на вивчення теми «Географія та населення Франції та України» становить 90 годин, із яких для аудиторної – 50 годин, решта – для самостійної роботи.

На початковому етапі пропонується виконати вхідний тест у вигляді словникового диктанту(див. додаток В.), за результатами якого визначається рівень сформованості франкомовної ЛК за стобальною шкалою.

На основному етапі студенти працюють над новими ЛО за допомогою засобів ІКТ, виконуючи рецептивні та репродуктивні некомунікативні вправи для автоматизації ЛО та комунікативні та умовно-комунікативні репродуктивні та продуктивні вправи на застосування ЛО під час усного та писемного мовлення. Передбачається як робота в аудиторії з викладачем, так і індивідуальна робота студента в позааудиторний час. Серед використаних засобів ІКТ можна назвати: комп'ютерні ігри (у жанрі візуальної новели) та блог-технології.

На завершальному етапі у якості вихідного тесту, котрий оцінить рівень сформованості франкомовної ЛК за темою «Географія та населення Франції та України» пропонується скласти невеличкий монолог на одну із запропонованих тем, оскільки це дозволить оцінити правильність використання ЛО у понадфразовій єдності. Студенти матимуть змогу проаналізувати ефективність використання засобів ІКТ у процесі навчання французької мови, що буде корисним для майбутніх учителів. Викладач оцінює рівень сформованості франкомовної ЛК студентів та надає їм рекомендації.

Отже, розроблена модель навчання відповідає вимогам кредитно-трансферної системи та враховує всі необхідні чинники (зміст навчання, суб'єкти та об'єкти навчання, навчальну дисципліну, засоби реалізації навчання). Суть моделі навчання полягає у стимулюванні та мотивації студентів до формування ЛК з використанням засобів ІКТ.

Висновки до розділу 2

Працюючи над другим розділом кваліфікаційної роботи, було досліджено критерії відбору лексичного матеріалу для активного словника (а саме: сполучуваність, стилістична необмеженість, семантична цінність, словотворча цінність, багатозначність ЛО, стройова здатність, частотність), шляхи засвоєння лексичного матеріалу (довільний/мимовільний), етапи роботи з ЛО, типи і види вправ на кожному з етапів.

На основі лексики за темою «Географія та населення Франції та України» було розроблено дві комп'ютерні гри у жанрі візуальної новели, спрямовані на закріплення ЛО у пам'яті та самоконтроль. Було розроблено вправи для вдосконалення лексичних навичок в кожному з мовленнєвих видів діяльності. Оскільки візуальна новела представляє собою текст, котрий супроводжується музикою та картинкою, було розроблено вправи для дотекстового, текстового та післятекстового етапів. Окрім цього, було представлено особливості розробленої візуальної новели та доведено, що вона відповідає всім вимогам комп'ютерних програм, розроблених спеціально для вивчення лексики.

Розроблено також модель освітнього процесу з формування франкомовної ЛК з використанням засобів ІКТ, що передбачає реалізацію розробленого комплексу вправ.

У наступному розділі буде описано пробне навчання, що має на меті перевірку ефективності розробленої методики формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів французької мови.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організація та проведення пробного навчання для формування франкомовної лексичної компетентності

Попередні розділи містять обґрунтовану та розроблену нами методику формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів за допомогою засобів ІКТ. Ефективність розробленої моделі було перевірено в ході проведення пробного навчання. За Ніколаєвою С. Ю., пробне навчання – це такий метод дослідження, який передбачає використання ерудиції та педагогічної інтуїції викладача, та має на меті покращити окремі аспекти методики навчання ІМ [23, с. 46].

Пробне навчання було організоване та проведене у I семестрі 2021-2022 навчального року під час педагогічної практики в Київському національному лінгвістичному університеті. Тривалість пробного навчання становила 18 академічних годин, тобто 9 практичних заняття. У пробному навчанні взяли участь студенти другого курсу, факультету романської філології та перекладу, групи Соф02-20, всього 12 студентів.

Мету пробного навчання становила перевірка ефективності розробленої нами методики формування франкомовної ЛК за допомогою засобів ІКТ у майбутніх учителів французької мови. Для перевірки успішності розробленої методики під час методичного експерименту було поставлено наступні завдання:

- 1) розробити матеріали для перевірки рівня сформованості ЛК майбутніх учителів;
- 2) провести вхідний та вихідний зрізи знань, для того, аби отримати фактичні дані успішності розробленої методики;

- 3) провести пробне навчання згідно з розробленою моделлю;
- 4) інтерпретувати результати пробного навчання.

Розробляючи словниковий диктант у якості вхідного тесту, у якому студенти мали навести французькі еквіваленти українських речень, об'єктами контролю були знання про значення ЛО на рівні слова та словосполучення.

Словниковий диктант налічує 32 ЛО для двох варіантів, котрі студенти мали перекласти французькою. Набрані бали обчислюються за формулою

$$R=100*N/32,$$

де R – результат за 100-бальною шкалою, а N – кількість правильних відповідей.

Так, якщо студент набирає 23 правильних відповідей, його оцінка за стобальною шкалою становить 71,87 або 72, якщо заокруглити, бали.

Вихідний тест у вигляді невеликого монологу мав перевірити правильність та коректність розуміння та вживання ЛО на рівні тексту. У разі, якщо студент зовсім не використовує вивчену лексику, викладач ставить спонукальні питання, і якби студент і тоді не міг висловитись, використовуючи лексику – це свідчило би про недостатню та неякісну підготовку. Не мало важливим було також правильне вживання артиклів та керування дієслів, що становить граматичний елемент ЛО.

Як ми вже визначили у першому розділі, основним критерієм контролю засвоєння є правильність розуміння та вживання ЛО у мовленнєвій діяльності, але оскільки кожна ЛО має ще й фонетичний та граматичний аспекти, вони також будуть піддаватися оцінці. Таким чином, за вихідний тест максимальний бал дорівнює 20 балів, від яких віднімаються бали:

- 1 б. – за некоректне використання ЛО у реченні;
- 0,5 б. – за граматичну помилку, котра не перешкоджає розумінню висловлювання;
- 1 б. – за граматичну помилку, котра перешкоджає розумінню висловлювання;

- 0,5 б. – за фонетичну помилку, котра не перешкоджає розумінню висловлювання;
- 1 б. – за фонетичну помилку, котра перешкоджає розуміння висловлювання.

Набрані бали за вихідній тест також переводяться у 100-бальну шкалу за тією ж формулою, що і результати вхідного тесту, за винятком загальної кількості балів, які можна набрати за тест: $R = 100 * N / 20$.

Отже, описавши організацію та проведення пробного навчання, ми визначили мету пробного навчання – перевірка ефективності розробленої моделі навчання для вдосконалення франкомовної ЛК. Було охарактеризовано особливості вхідного та вихідного тестів, які дозволять нам проаналізувати та проінтерпретувати результати пробного навчання для формування франкомовної ЛК у наступному підрозділі.

3.2. Аналіз та інтерпретація результатів пробного навчання для формування франкомовної лексичної компетентності

Спираючись на положення Тарнопольського О.Б., пробне навчання має чотири етапи: 1) організація; 2) реалізація; 3) констатація (підрахунок отриманих результатів); 4) інтерпретація [37, с.18].

Як ми вже зазначили в минулому підрозділі, студентам групи Соф02-20 було запропоновано пройти два тести: вхідний та вихідний, головною ціллю яких було визначення рівня сформованості франкомовної ЛК за стобальною шкалою та порівняння результатів до та після проведення пробного навчання.

За допомогою наведеної нижче таблиці ми можемо прослідкувати, які бали набрав кожен студент на вхідному та вихідному тестах та як покращились його результати у балах за стобальною шкалою.

Таблиця 3.1

Результати пробного навчання

Студенти	Результат вхідного тестування	Результат вихідного тестування	Приріст у балах
1. А. Софія	71,87	77,5	5,63
2. Б. Анна	62,5	70	7,5
3. В. Анастасія	71,87	75	3,13
4. Гр. Валерія	71,87	77,5	5,63
5. Д. Анастасія	78,13	82,5	4,37
6. Д. Софія	87,7	92,5	4,8
7. Л. Вероніка	68,75	75	6,25
8. Н. Т. Ліна	62,5	70	7,5
9. Р. Лоліта	78,13	82,5	4,37
10. С. Вероніка	68,75	72,5	3,75
11. Т. Софія	81,25	87,5	6,25
12. Ш. Іван	56,25	65	8,75

Щоб порівняти результати виконаної роботи, наведемо середні показники за результатами групи в цілому в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Середні показники результатів пробного навчання

Академічна група	Середні показники вхідного тесту	Середні показники вихідного тесту	Середній приріст у балах
СОф02-20	71,63	77,29	5,66

Отже, аналізуючи отримані данні, можна зробити висновок, що розроблена нами модель навчання має позитивні наслідки у вдосконаленні франкомовної ЛК майбутніх учителів французької мови за допомогою засобів ІКТ.

Доведення ефективності розробленої методики формування франкомовної ЛК за допомогою засобів ІКТ дозволяє перейти до наступного підрозділу, у якому формулюють методичні рекомендації щодо навчання ЛК майбутніх учителів з використанням засобів ІКТ.

3.3. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з метою формування франкомовної лексичної компетентності

За підсумками нашого дослідження та отриманими результатами, щодо ефективності розробленої нами методики формування франкомовної ЛК у студентів другого курсу з використанням засобів ІКТ, ми сформулювали методичні рекомендації щодо формування франкомовної ЛК.

По-перше, під час проведення занять немало важливим є увага до всіх компонентів ЛК, а саме лексичні навички, знання та усвідомленість, оскільки сформованість цієї компетентності не зводиться лише до знання перекладу ЛО, тому що і ЛО є багатограним елементом системи будь-якої ІМ, зокрема французької, що ми і розглянули у підрозділі 1.1.

По-друге, варто пам'ятати, що франкомовні лексичні навички є інтегрованими у різні види мовленнєвої діяльності, а отже викладач має пропонувати вправи для вдосконалення рецептивних та репродуктивних лексичних навичок у читанні, аудіюванні, письмі та говорінні.

По-третє, викладачеві необхідно звертати увагу на психологічні особливості студентів, особливо на рівень мотивації. Студенти будуть змотивовані вивчати навчальний матеріал, якщо він буде цікавим, відповідати рівню засвоєння ЛК, поданим у цікавій формі. Позитивно впливає фактор мимовільності запам'ятовування нових ЛО. Детальніше психологічні чинники розглянуто у підрозділі 1.2.

Для покращення успішності формування франкомовної ЛК у студентів другого курсу впроваджуються різноманітні засоби ІКТ, оскільки вони відкривають широкий спектр дій з ЛО. Наприклад, використання блог-технологій передбачає використання ЛО на рівні речення або тексту. Ця технологія є досить популярною, оскільки сучасна молодь досить часто читає різноманітні блоги та активно коментує їх. Комп'ютерні тести також набирають оберти у використанні під час навчання, адже студент зазвичай отримує миттєвий зворотній зв'язок щодо набраних балів та питань, в яких

він помилився. Тим більше, що комп'ютерне тестування можливе не тільки під керівництвом викладача, а і з ініціативи студента.

Згідно з результатами анкетування, студенти другого курсу для вивчення іншомовної лексики використовують зазвичай мобільні застосунки, котрі містять рецептивного та рецептивно-репродуктивного характеру вправи, які за критерієм комунікативності є переважно некомунікативними.

Тим не менш, комп'ютерні ігри для вивчення ІМ є поки не дуже популярними, оскільки їх існує небагато і в основному вони платні. Нами було запропоновано пройти комп'ютерну гру у жанрі візуальної новели (з можливістю завантажити мобільний додаток з цією грою на телефон). Оскільки новела – це насамперед текст іноземною мовою, перед початком гри рекомендується проводити етап зі зняттям лексичних труднощів. Анкетування (додаток Г) доводить, що мотивація студентів підвищилась, бо в центрі гри зосереджений сюжет, а лексика засвоюється мимовільно під час виконання вправ. Варто зазначити, що найбільшою трудностю, що заважала студентам успішно пройти гру – це виконання завдання на диктант, оскільки комп'ютерні диктанти потребують точного відтворення всіх символів, адже відсутність крапки або подвійний прогалін комп'ютер зарахує як помилку, а всі варіанти відповідей, котрі має набрати гравець, передбачити неможливо. Також студенти виявили бажання пройти схожі ігри для покращення своєї франкомовної ЛК.

Контроль сформованості франкомовної ЛК має проходити не тільки на рівні слова/словосполучення, а і на рівні понадфразової єдності, а отже перевіряти під час виконання вправ для різних мовленнєвих видах діяльності, саме тому виділили чотири групи для вивчення лексики: для аудіювання, читання, говоріння та письма.

Отже, в цьому підрозділі сформульовані методичні рекомендації щодо формування франкомовної лексичної компетентності у студентів другого курсу з використанням засобів ІКТ, дотримання яких забезпечить успішність розробленої методики.

Висновки до розділу 3

Третій розділ містить опис проведеного пробного навчання, яке мало на меті перевірку ефективності розробленої нами методики формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів французької мови з використанням засобів ІКТ.

Для перевірки результативності пробного навчання було проведено вхідний та вихідний тест у студентів другого курсу Київського національного лінгвістичного університету. Також було сформульовано критерії оцінювання рівня сформованості франкомовної ЛК та наведено результати тестів для кожного студента окрема та середні показники по групі за стобальною шкалою.

Результати пробного навчання підтвердили ефективність використання засобів ІКТ у процесі навчання французької мови. Рівень мотивації студентів у порівнянні зі звичайними практичними заняттями, де ІКТ не використовується, значно зростає.

Базуючись на результатах пробного навчання укладено методичні рекомендації щодо вдосконалення у майбутніх учителів франкомовної ЛК з використанням засобів ІКТ.

ВИСНОВКИ

У результаті наукового дослідження, що зумовлене актуальністю формування франкомовної ЛК з використанням ІКТ, обґрунтовано теоретичні положення, розроблено методику формування цієї компетентності та перевірено її ефективність шляхом пробного навчання. Інтерпретація результатів пробного навчання дала змогу сформулювати методичні рекомендації щодо вдосконалення франкомовної ЛК у майбутніх учителів з використанням засобів ІКТ. Отже, можемо зробити такі висновки:

1. ЛК – це невід’ємний компонент ІКК, що складається з лексичних навичок, знань та усвідомленості, та тісно пов’язана зі всіма мовленнєвими видами діяльності. Формування франкомовної ЛК відбувається з огляду на лексичним мінімум, яким мають оволодіти студенти впродовж навчання, та з урахуванням труднощів оволодіння ЛК.

2. На формування ЛК великою мірою впливають вікові особливості та когнітивні процеси кожного окремого студента. Було визначено, що мотивація у навчальній діяльності та фактор мимовільного запам’ятовування відіграють важливу роль у сприйманні та засвоєнні нових ЛО, так як і різні канали чуттів.

3. На основі аналізу різних засобів ІКТ, їх дидактичного потенціалу, переваг і недоліків щодо формування франкомовної ЛК встановлено, що інтерактивність та гейміфікація якнайкраще сприяють вивченню іншомовної лексики за умови дотримання принципів розроблення спеціальних комп’ютерних програм. Наведено принципи, за якими створюють комп’ютерні програми, розроблені спеціально для вивчення лексики.

4. Комплекс вправ для формування франкомовної ЛК у майбутніх вчителів французької мови з використанням ІКТ складається із підгруп вправ спрямованих на вдосконалення лексичних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності.

5. Результати пробного навчання для перевірки ефективності розробленої методики франкомовної ЛК студентів другого курсу з використанням ІКТ засвідчили приріст у балах (у порівнянні з вхідним та вихідним тестами), що дало підстави сформулювати методичні рекомендації щодо формування франкомовної ЛК у студентів другого курсу з використанням ІКТ.

Отже, можна зробити висновок, що ІКТ сприяють успішному формуванню ЛК у майбутніх учителів, що підтверджується отриманими нами результатами. Водночас, вони свідчать про необхідність подальшого теоретичного та практичного дослідження цієї теми.

РЕЗЮМЕ

Ключові слова: майбутні вчителі французької мови, франкомовна лексична компетентність, лексичні навички, лексичні одиниці, засоби інформаційно-комунікаційних технологій, гейміфікація, комп'ютерна гра.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню методики навчання майбутніх учителів франкомовної ЛК з використанням ІКТ. Вона складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків. Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні методики формування франкомовної ЛК студентів другого курсу з використанням ІКТ.

У першому розділі висвітлено сучасний стан досліджень проблеми формування ЛК та психолого-педагогічні характеристики студента, що впливають на вивчення лексики. Аналіз наукових джерел засвідчує, що ІКТ мають потужний дидактичний потенціал для вивчення франкомовної лексики під час аудиторної і самостійної позааудиторної роботи. Також було встановлено, що гейміфікація має позитивний вплив на освітній процес.

У другому розділі обґрунтовано критерії відбору ЛО, етапи роботи з новою лексикою і представлено розроблений комплекс вправ для вдосконалення франкомовних лексичних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності з використанням ІКТ, зокрема комп'ютерна гра у жанрі візуальної новели, що базується на принципах розроблення спеціальних комп'ютерних програм для вивчення лексики.

У третьому розділі описано організацію та хід пробного навчання, особливості оцінювання вхідного та вихідного тестів, інтерпретовано отримані результати та надано методичні рекомендації щодо формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів французької мови з використанням ІКТ.

Головним результатом дослідження є визначення теоретичних засад та розробка комплексу вправ для формування франкомовної ЛК у майбутніх учителів з використанням засобів ІКТ.

SUMMARY

Key words: future teachers of French, French lexical competence, lexical skills, lexical units, means of information and communication technologies, gamification, computer game.

Qualification thesis is devoted to the study of teaching methods of French lexical competence using ICT tools for future teachers. It consists of an introduction, three sections, a list of sources used and appendices. The scientific novelty of the research lies in the theoretical substantiation of the method of formation of French lexical competence of second-year students with the use of ICT.

In the course of work on the first section the current state of research on the problem of formation of lexical competence and pedagogical and psychological characteristics of the student that affect the study of vocabulary are highlighted. Analysis of scientific sources shows that ICT tools have a powerful didactic potential for learning vocabulary during French lessons and in extracurricular activities. It was also found that gamification has a positive effect on the learning process.

The second section substantiates the criteria for selection of lexical units, stages of work with new vocabulary and developed a set of exercises to improve French lexical skills in various types of speech activities using ICT tools. In particular, a computer game in the genre of visual novel was developed and described, based on the principles of special computer programs for learning vocabulary.

The third section describes the organization and course of trial training, features of assessment of entrance and exit tests. The obtained results were interpreted and methodical recommendations on the formation of French lexical competence in future teachers of French with the use of ICT were provided.

The main result of the study is to determine the theoretical foundations and develop a set of exercises for the formation of lexical competence in future teachers using ICT.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (Теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство Икар, 2009. 448 с.
2. Александров К.В. Мультимедийный комплекс как средство обучения лексической стороне иноязычной речи студента лингвистического вуза (на материале немецкого языка): автореф. дис. на соискание степени канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». НГЛУ Н.Новгород, 2009. 22 с.
3. Амеліна С. М. Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Сер. Педагогіка і психологія. 2014. № 2. С. 131–135.
4. Андреевко Т. Н. Формирование лексической компетентности будущего учителя иностранного языка: автореф. дис. на соискание степени канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Елецкий гос. ун-т им. И. А. Бунина. Елец, 2014. 24 с.
5. Асоянц П. Г., Иванова О. О. Методичні переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2014. № 49. С. 90–97.
6. Бабич, К. И. Геймификация как элемент повышения познавательной активности обучающихся. *Качество естественно-математического образования: проблемы, реалии, перспективы* : материалы республиканской электронной научно-практической конференции, (Донецк, 26–29 апреля 2016 года). Донецк: Донец. респ. ин-т доп. пед. образования [и др.]. 2016. Т. 1. С. 12–15.
7. Богин Г. И. О трудностях употребления иноязычной лексики и их преодолении. Психология в обучении иностранному языку. Сборник статей. Москва: Просвещение, 1967. 183 с.

8. Борщовецька В. Д. Дидактико-когнітивні та методичні передумови навчання іншомовної лексики майбутніх перекладачів. *Молодий вчений*. 2007. №12.1. С. 60–63.
9. Бурбело С. М., Яремко С. А., Білоконна К. В. Принципи реалізації навчальних ігрових програм. *Вісник Хмельницького національного університету*. Сер. Технічні науки. 2013. № 6. С. 218–223.
10. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
11. Гаврилюк Н. М. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2015. № 41. С. 240-244.
12. Гордійчук Ю. Ю., Причина Ю. Ю. Формування лексичної компетенції студентів – економістів як складової професійного мовлення *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. №5. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/367/1/Гордійчук%20Ю.Ю.%20С%20Причина%20Ю.В..pdf>
13. Дмитрусенко И. Н. Принципы отбора лексических единиц для формирования рецептивной лексики в процессе самостоятельного чтения при модульной системе обучения *Вестник ЮУрГУ*. Сер. Образование. Педагогические науки. 2015. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/printsiipy-otbora-leksicheskikh-edinits-dlya-formirovaniya-retseptivnoy-leksiki-v-protssesse-samostoyatel'nogo-chteniya-pri-modulnoy>
14. Єфіменко С. Психологічні особливості студентського віку. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер. : Педагогічні науки. 2012. №103. С. 140–149.
15. Жданюк Л. О. Соціально-психологічні особливості студентського

віку. *Вісник післядипломної освіти*. Серія : Соціальні та поведінкові науки. 2017. №4–5. С. 28–40.

16. Загальна психологія: [підручник] для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. Д. Максименка. 2-ге вид., переробл. і допов. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с.

17. Заярна І. С. Деякі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні англійської мови. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогіка. 2015. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_7

18. Іванова О. О. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування професійно орієнтованої лексичної компетентності. *Advanced education*. 2014. № 1. С. 21–29.

19. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / за ред. Р. С. Гуревича. Львів : Вид-во «Сполом», 2012. 502 с.

20. Кравець, Н. С. Етапи створення гейміфікованої системи для використання в навчальному процесі ВНЗ. *Вісник Харківської державної академії культури*. Сер. Соціальні комунікації. 2017. № 50. С. 198-206.

21. Купчик Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології для формування у майбутніх учителів французької мови франкомовної лексичної компетентності *Ad orbem per linguas. До світу через мови*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 13-14 травня 2021 року). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2021. С. 565 –567.

22. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник. К.: , 2010. 143 с.

23. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

24. Мясковська, М. О., Кобилянська І. М., Васаженко Н. О. Аналіз недоліків використання інформаційно-комунікаційних технологій у закладах

вищої освіти. *Педагогіка безпеки*. 2019. № 2. С. 173–179.

25. Палецька-Юкало А. В. Методика формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів на основі автентичних художніх творів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка Тернопіль, 2018. 248 с.

26. Пасічник, О. С. Гейміфікація процесу навчання іноземної мови студентів закладів вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ.: нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Ін-т педагогіки НАПН України, 2018. № 24, ч. 2. С. 344–349.

27. Переверзева, Я. О. Основи роботи над лексичними навичками у процесі вивчення другої іноземної мови (французької). *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації*: Збірник наукових праць. 2018 С. 319–322.

28. Пирогова Н.Г. Непроизвольное усвоение лексики как способ развития иноязычного тезауруса студентов. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина*. 2011. №3. С. 228–234.

29. Поглиблений курс французької мови /Г. Г. Крючков [та ін.]. Київ: Вища школа, 1998. 400 с.

30. Робоча програма навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення французької мови» для студентів II-го курсу з напрямку підготовки 035 Філологія/014 Середня освіта, спеціальності «мова і література (французька)» / уклад. В. О. Рубан. Київ: Вид центр КНЛУ, 2020. 26 с.

31. Семенчук Ю. О. Психолого-педагогічні передумови формування лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей. *Психологія і суспільство*. 2006. №4. С. 121–126.

32. Сиземіна А. Е. Методика розвитку лексической компетенции студентов лингвистического вуза на основе формирования мотивационной базы обучения (английский язык): автореф. дис. на соискание уч. степени

канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык, уровень высшего профессионального образования)». Нижегородский гос. лингв. ун-т. им. Добролюбова. Н.А. Нижний Новгород, 2009. 22 с.

33. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. К. : Ленвіт, 2010. № 4. С. 16–23.

34. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс лекций: пособие для студентов пед. вузов и учителей. 3-е изд. Москва: Просвещение, 2005. 239 с.

35. Сысоев. П. В. Информационные и коммуникационные технологии в лингвистическом образовании: учебное пособие. М.: Книжный дом «Либроком», 2013. 264 с.

36. Тарнопольський, О. Б., Кожушко С. П., Кабанова М. Р. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. *Іноземні мови*. К.: Ленвіт, 2018. № 3. С. 15–22.

37. Тарнопольський О.Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

38. Тимошук Н.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування лексичної компетентності студентів аграрних закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т 5. № 27. С. 98–103.

39. Титова С.В., Чикризова К. В. Геймификация в обучении иностранным языкам: психолого-дидактический и методический потенциал. *Педагогика и психология образования*. 2019. №1. С. 135–152.

40. Турова О. В. Иноязыческая компетенция как первооснова изучения иностранного языка. *Весці БДПУ*. Сер. 1. 2018. № 3. С. 105–111.

41. Фатуева С. А. Обучение студентов лингвистического вуза

лексико-грамматическим основам иноязычной речи во внеаудиторной самостоятельной работе: дис. на соискание ученой степени док. пед. наук: 13.00.02 / Нижегородский гос. лингв. ун-т. им. Добролюбова. Н.А. Нижний Новгород, 2012. 19 с.

42. Фетисова, А. А. Методика управления фактором произвольности в процессе развития иноязычной лексической компетенции студентов (I курс, языковой педагогический вуз) : автореф. дис. на соискание канд. пед. наук: 13.00.02 / Московский гос. ун-т. им. М.В. Ломоносова. Москва, 2010. 20 с.

43. Фетисова А. А. Психологические механизмы усвоения иноязычной лексики. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация.* 2011. № 2. С. 158–162.

44. Шалацька Г. М. ІКТ як інструмент реалізації індивідуальних проєктів у процесі вивчення іноземної мови. *Англістика та американістика.* 2018. №15. С. 81–86.

45. Шамо́в А. Н. Когнитивный подход к обучению лексике: моделирование и реализация (базовый курс немецкого языка): автореф. дис. на соискание ученой степени док. пед. наук: 13.00.02 / Нижегородский гос. лингв. ун-т. им. Добролюбова. Н.А. Тамбов, 2005. 49 с.

46. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. Москва: Просвещение, 1986. 223 с.

47. Юрчук Ю. Ю. Особливості застосування ІКТ у професійній підготовці фахівців педагогічних спеціальностей. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Сер. Педагогічні науки.* 2014. №65. С. 384–388.

48. Ярема І. А. Психологічні компоненти формування лексичної компетентності у професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. Педагогічні науки.* 2012. №21. С. 146–150.

49. Ярославцева К. В., Смужаниця Д. І. Самостійна робота студента в процесі вивчення іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. 2014. №30. С. 196–198.
50. Agusalam, I. D. Developing Visual Novel Game of English Conversation for DEP EEPIS. *Journal of Education and Practice*. 2015. Vol. 6 №33. P. 113–124.
51. Alqahtani M. The importance of vocabulary in language learning and how to be taught. *International Journal of Teaching and Education*. 2015. Vol. III(3). P. 21–34.
52. Annart J. Jeu vidéo et éducation. Ateliers de pédagogie vidéoludique. 2019. 190 p.
53. Bishawi W. Les TIC, apports et enjeux pour le développement de la compétence textuelle : le cas des étudiants palestiniens en licence de FLE de l'université d'An-Najah: thèse de Doctorat: Linguistique / Université du Maine. 2014. P. 340 URL: <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00950549/document>
54. Cadre européen commun de référence pour les langues: Apprendre, enseigner, évaluer: guide général d'utilisation. Strasbourg: Conseil de l'Europe. 2001. 192 p.
55. Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. Strasbourg: Conseil de l'Europe. 2018. 254 p.
56. Camingue J., Melcer Ed. A (Visual) Novel Route to Learning: A Taxonomy of Teaching Strategies in Visual Novels. *International Conference on the Foundations of Digital Games*. Bugibba, Malta. 2020. URL: <https://doi.org/10.1145/3402942.3403004>
57. Caro K., Rosado N. Lexis, Lexical Competence and Lexical Knowledge: A Review. *Journal of Language Teaching and Research*. 2017. Vol. 8. № 2. P. 205–213.
58. Carretero, S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1: The Digital

Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. Publications Office of the European Union: Luxembourg, 2017.

59. Chevalley R., Gygax M. Comment favoriser les apprentissages des mots du vocabulaire par les élèves!? Lausanne. 2012. 115 p.

60. Hallal R. La conception d'un jeu numérique pour l'apprentissage des langues : considérations théoriques et empiriques. *Sciences de l'Homme et Société*. 2015. 148 p.

61. Laenzlinger Ch., Péters H., Moeschler J. Didactique du lexique et enseignement de la grammaire. *Recherches récentes en FLE*. 2012. P. 147–173.

62. Lewis M. *The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward*. Heinle, 1993. P. 202.

63. Nonnon E. La didactique du français et l'enseignement du vocabulaire, dans vingt ans d'revues de didactique du français langue première. *Vinght ans de recherche en didactique de français (1990-2010)*. 2012. №46. URL: <http://journals.openedition.org/reperes/88>

64. Noori A. L'importance de la motivation intrinsèque et extrinsèque dans l'apprentissage. *International Journal of Advanced Academic Studies*. 2019. №1(2). P. 98–100.

65. Quinche F. *Game based learning. Apprendre avec les jeux vidéo*. Vaud, Switzerland : Haute école pédagogique. 2013. 48 p. URL: <http://hdl.handle.net/20.500.12162/2571>

66. Pavlishchuk O. V., Popenko Ju. V. Usage of ict as an object of formation of lexical competence of students at the initial stage of learning English. *Pedagogy theory: [collective monography]*. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2020. P. 261–269.

67. Ringqvist E. L. L'importance de la motivation pour apprendre une langue étrangère - la langue française dans un context scolaire. 2007. 33 p.

68. Schmoll L. L'emploi des jeux dans l'enseignement des langues étrangères : Du traditionnel au numérique. *Sciences du jeu*. 2016. № 5. URL: <http://journals.openedition.org/sdj/628>

69. Scott R. M., Les technologies numériques à l'appui de l'étude des mots. *Faire la différence... De la recherche à la pratique*. 2014. Monographie №54. 1–4 p.

70. Stampfl N. S. Apprendre l'allemand en s'amusant. 2020. URL: <https://www.deutschland.de/fr/topic/savoir/apprendre-lallemand-avec-des-jeux-et-des-applis>

ДОДАТКИ

Додаток А

Режими доступу до електронної версії гри

1. Візуальна новела для комп'ютера «Compétition avec Michelle». URL: <https://drive.google.com/file/d/1zMAQUJSpQDYLQf3t3OzrSZJObt11L-ik/view?usp=sharing>
2. Візуальна новела «Le gisement de rêves» версія для ПК. URL: https://drive.google.com/file/d/16VjdXFKdI_qZ-M_6kNqMFL4QfCqNpk5v/view?usp=sharing
3. Візуальна новела «Le gisement de rêves» версія для користувачів Android. URL: https://drive.google.com/file/d/1diDWQfD35_OHiqI5B-XXgzuH7jPAfxsQ/view?usp=sharing

Додаток Б

Вправи для другої команди

Вправа 1.

Мета: набуття знання про значення ЛО

Тип: некомунікативна, рецептивна, з опорою у вигляді зображень, вмотивована, з ігровим компонентом, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання альтернативного вибору.

Інструкція: Choisissez une image correspondante.

Вправа 2

Мета: набуття знання про форму і значення ЛО

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, без опор, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Choisissez une réponse correcte.

Le processus de diminution de la population d'un pays à cause de quantité de naissances très baisse c'est:

- la densité
- le surpopulation
- la dénatalité.

Вправа 3:

Мета: набуття знання про значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою на зображення, з мінімальним керуванням, аудиторна, усна, одномовна.

Вид: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Regarde une image et dis si ce sont des arbres :

- conifères
- à feuilles caduques
- à feuilles persistantes

Вправа 4.

Мета: набуття знань про форму та значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою на підказку у вигляді синоніму, з жорстким керуванням, аудиторна, письмова, одномовна.

Вид: Відновити порядок літер у ЛО.

Інструкція: Mettez les lettres en bon ordre.

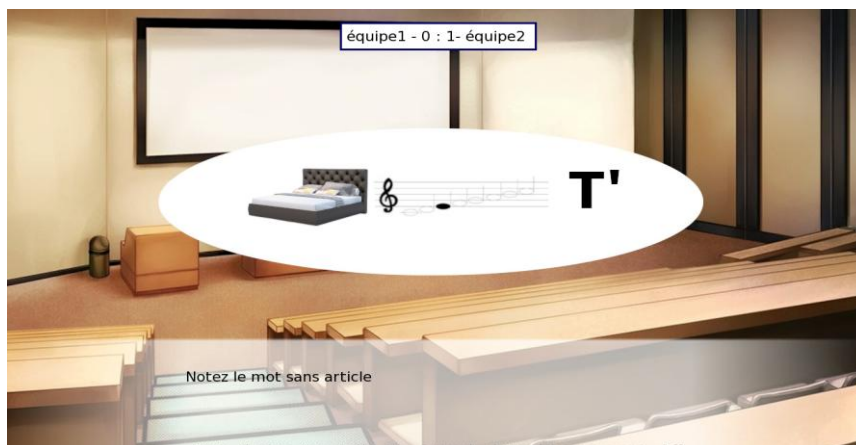
Вправа 5.

Мета: набуття знань про форму та значення ЛО.

Тип: некомунікативна, рецептивна, з ігровим компонентом, з опорою, з жорстким керуванням, аудиторна, письмова, одномовна.

Вид: відгадування ребусу з ЛО.

Інструкція: Devinez le rébus.

Вправа 6

Мета: набуття знань про значення ЛО.

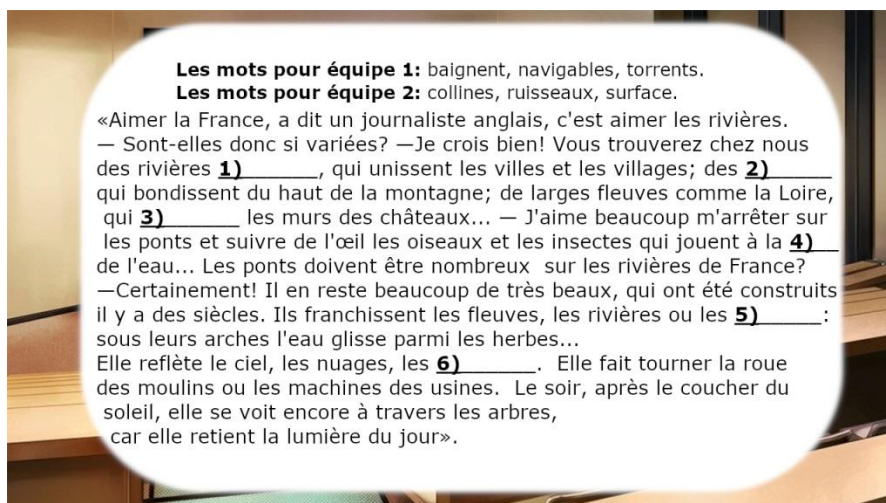
Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, з ігровим компонентом, з мінімальним керуванням, усна, одномовна, без опори.

Вид: клоуз-тест.

Інструкція: Regardez le texte sur l'écran.

Chaque équipe va le compléter. L'équipe [1name] est responsable des lacunes numéro 1-3, l'équipe [2name] est responsable des lacunes numéro 4-6.

Vous avez quelques minutes pour réfléchir.

Додаток В

Вхідний тест

V-1

V-2

1. Широта	1. Довгота
2. Молоді гори	2. Старі гори
3. Вписуватися у шестикутник	3. Омиватися (чим)
4. Потік води	4. Середня широта
5. Межувати з	5. Знаходитись
6. Морський кордон	6. Природний кордон
7. Континентальний клімат	7. Середземноморський клімат
8. Сухопутний кордон	8. Судноплавна річка
9. Прибережна країна	9. Сусідня країна
10. Суворий клімат	10. М'який клімат
11. Текти до	11. Витягуватися, простягатися
12. Гірський хребет	12. Гірський ланцюг
13. Територія метрополії	13. Загальна площа
14. Водоспад	14. Злиття річок
15. Басейн	15. Вузькі рівнини
16. Хвойне дерево	16. Листяне дерево
17. Сніговий покрив	17. Літня засуха
18. Річкова долина	18. Гірська вершина, пік
19. Багато плоскогір'я (плато)	19. Різноманітність рельєфу
20. Мороз	20. Сніг
21. Впадати в	21. Брати початок
22. Океанічний клімат	22. Помірний клімат
23. Вітер	23. Дощ
24. Поворот річки, річковий вигин	24. Хвиля, відлив і приплив
25. Вологість	25. Ліс
26. Гора покрита зеленню	26. Гора покрита лісами
27. Гірський	27. Ущелина
28. Лиман	28. Потік, течія
29. Граб	29. Дуб
30. Злива	30. Туман
31. Узбережжя	31. Пагорб
32. Лавина	32. Льодовик

Додаток Г

Анкета для студентів

Шановний респонденте!

Просимо дати відповіді на запитання анкети щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення франкомовної лексики. Результати анкетування будуть використані для наукового дослідження з теми «Методика формування у майбутніх учителів франкомовної лексичної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій».

Дайте, будь ласка, відповіді на запитання в письмовій формі або поставте «+» біля вибраного Вами варіанту / варіантів відповіді. Дякуємо за співробітництво!

1. Чи використовували Ви раніше засоби інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення франкомовної лексики на заняттях французької мови? Якщо так, зазначте які.

- Так, а саме _____.
- Ні, ніколи не використовували.

2. Чи використовуєте Ви такі засоби під час самостійного вивчення французької лексики. Якщо так, зазначте, які засоби використовуєте.

- Так, а саме: _____.
- Раніше використовув(ала), але мала / мав труднощі / не сподобалось/ було неефективним, інше _____.
- Ні, ніколи не використовую.

3. Чи доводилось Вам грати у візуальні новели з метою вивчення іноземної мови?

- Так.
- Ні.

4. Які труднощі Ви відчули під час проходження комп'ютерних ігор для навчання лексики?

---

5. Що сподобалось Вам та чи хотіли б Ви повторити схожий досвід, але на матеріалі іншої теми?
